

γων ὁ Πομπώνιος. πρὶν οὖν ἀναδράμωμεν καὶ τὴν ἀκολουθίαν εἰπωμεν, πρότερον θέματα Οὐλπιανῶν ἀναγνώσωμεν τοῦτο. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀντιδώρου χάριν, ἀλλὰ πρωτότυπον εἰς τὸν ἐγγυητὴν τιθέμενης δωρεῶν συνεχώρησεν τὸ χρέος, οὐ κινεῖ τὴν μονάτη, οἷον μηδὲν καταβαλῶν.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἀνάγνωθι βιβ. ε'. τ. γ'. διγ. κη'. θεμ. ζ'. ἐν ᾧ φησιν, ὅτι ὁ δωρούμενος δοκεῖ τὸν λαμβάνοντα φυσικῶς ἔχειν ἐπ' ἀντιδώρῳ ὑπεύθυνον.

* Ἐπ' ἀντιδώρῳ δηλονότι τῷ κατ' ἐνέργειαν δοθέντι, μὴ μέντοιγε κατὰ φῶσιν χρεωστομένῳ· ὁ γὰρ δωρούμενος δοκεῖ φυσικῶς ἔνοχον ἔχειν τὸν, πρὸς ὃν δωρεῖται, ὡς βιβ. μβ. τ. α. κεφ. κε'. θεμ. ζ'.

* Φυσικῆ δὲ ἐνοχῆ νοεῖται οὐ μόνον, ἐξ ἧς ἀρμόζει τις ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡς γενομένης καταβολῆς ὀφρεῖ ἡ ἀνάληψις· καὶ ὁ φυσικὸς γὰρ χρεώστης, εἰ καὶ μὴ κινῶς, ἀλλὰ καταχρηστικῶς χρεώστης λέγεται, ὡς βιβ. κς'. τ. α. κεφ. ις'. θεμ. γ'. καὶ βιβ. νβ. κεφ. θ'. τὸ τέλος. αἱ φυσικαὶ ἐνοχαὶ οὐκ ἐκ τούτου μόνον κινῶνται, ἐὰν δύνηται τις ἀγωγή εἶναι ὀνόματι αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου, εἰ τὰ καταβληθέντα μὴ δύναται ἀναλαμβάνεσθαι.

ἐὰν ὡς δωροῦμενος] Ἐὰν τις δωρούμενος τῷ πατρὶ ἐμοῦ δεδομένη ἐγγυητὴ ὑπὲρ αὐτοῦ κατέβαλε τῷ κρεδύτωρι, ὁ Μαρκελλὸς διδοῖσι κατὰ τοῦ θέου τῷ ἐγγυητῇ τὴν μονάτη, οὐδὲ διαστίξας. δύνασαι δὲ κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς μόρτις καύσα ἀπεπιλατίονος ἐλαύσαι διαστίξιν.

οὐκ ἔχει ὁ πατήρ] Δεῖ γὰρ τὰ δύο συντρέχειν, ὥστε ἐκείνον, ὑπὲρ οὗ γέγονεν ἡ καταβολή, καὶ τὴν εὐνοίαν ἔχειν τοῦ καταβαλλόντος. ἀλλ' ἀγωγήν οὐ δύναται κινῶσθαι, οὐτε ὁ πατήρ κινῶσι τὴν μονάτη. εἰ γὰρ ὡς ἀντεξούσιος δύναται κινῶν ἀγωγήν, ἀλλ' οὐν τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν κατεβλήθη τὸ χρέος.

οὐτε γὰρ αὐτοῖς ἡθ' ἐλήσεν δωρήσασθαι] Εἰ γὰρ βουλόμενος δωρήσασθαι τῷ πατρὶ ἐξωτικὸς τὰ ἐκ τῆς ἐγγυῆς κατέβαλε, δοκεῖ ὁ πατήρ τὰ ἐκ τῆς δωρεῆς λαβεῖν καὶ οὕτως ἐκ τῶν οἰκείων καταβαλεῖν. ἐνθα μένουγε τοῖς ὑπεξουσίοις ἡβουληθῆ δωρήσασθαι, τοῦτο λέγεται οὐ δύναται, ἐπειδὴ τὸ μηπω κινῶν τοῖς ὑπεξουσίοις οὐ προσπορίζεται τῷ πατρὶ· οὐδὲ δύναμεθα λέγειν, ὅτι δοκῶσιν ὑπεξούσιοι λαβεῖν καὶ πάλιν δοκῶσιν προσπορίζεσθαι τῷ πατρὶ, καὶ οὕτω πάλιν δοκεῖ ὁ πατήρ καταβαλεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. οὐδεὶς γὰρ δόκησιν εἰσάγει δοκήσεως.

* Δόκησιν δοκήσεως ἀγνοεῖ νόμος. καὶ ἔχει τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ μνήμης. ζῆτει βιβ. ν'. τ. β. κεφ. α'. θεμ. ιβ'.

εἰ δὲ δούλος ἐγγυησάμενος] Στεφ. Τοῦτο ζήτησιν ἐντεῦθεν ἔσχε τὸ θέμα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ οἰκέτης οὐτε ἐπερωτῆ, οὐτε ἐγγυᾶται ὑπὲρ αἰτίας μὴ διαφοροῦσης αὐτῷ, ὡς ἔργου ἐν τῷ γ'. διγ. τοῦ δὲ πεκούλιου τοῦ παρόντος συντάγματος, εἰκὸς ἐστὶ νομίσαι, τινὰ εἰπεῖν, ὅτι, εἰ πεκούλιον αὐτοῦ δανειστὴν ὁ οἰκέτης ἐγγυησάτω, οὐκ ὀφείλει κατ' αὐτοῦ κινῶν ὁ τοῦ οἰκέτου δεσπότης εἰς τὸ κατὰ μηδὲν αὐτῷ διαφερόν, καὶ οὐκ ἔρρωται ἡ ἐγγυῆ καὶ ὡς μὴ ἐρρωμένης κακῶς ὁ οἰκέτης κατέβαλεν, καὶ ὁ δεσπότης ἔχει τὴν ἰν ὄσμ, ἢ τὴν ἂδ ἐξιβένδουμ κατὰ τοῦ ἀπειληφότος. ἀλλ' ὁ Οὐλπιανὸς εἰδώς, ὅτι δι' ὧν μὴ κινῶ κατ' αὐτοῦ, ἕταναβιτενεῖ τὸ γεγονός, εἰκότως ἐξ ἀποτελεσματος αὐτὸν κινῶν φησιν, διὰ τῆς ἕταναβιτιῶνος δόξαντος τοῦ οἰκέτου κατὰ γινώμην ὡςπερ τοῦ δεσπότη τοῦ ἐγγυῆν ἐξ ὑπαρχῆς ὑπελθεῖν.

† Εἰ θέλεις μαθεῖν, ἐκ ποίων αἰτιῶν δίδεται ἡ περὶ πεκούλιον ὑπεξουσίον ἐγγυησάμενον ἢ μανδατωρεῦσαντος ἢ ἄλλως ἑαυτὸν παρεμβαλλόντος, τούτεστιν, ὅταν ἐν πράγματι πεκούλιον παρεβῆλας, ζῆτει βιβ. ιη'. τ. ε'. κεφ. γ'. θεμ. δ'. ἢ ὅταν ἐν πράγματι τοῦ ἔχοντος αὐτὸν ὑπεξουσίον ἐγγυησῆται, ὡς κεφ. λζ'. θεμ. α'. πῶς οὖν ὁ πατήρ ἢ ὁ δεσπότης οὐκ ἔχει τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγήν ὀνόματι νισῷ τοῦ δούλου; εἰ γὰρ καὶ ἡ καταλειφθεῖσα¹⁾ κληρονομία διαθέσει αὐτοῦ τοῦ δούλου τῷ δεσπότη προσπορίζεται, ὡς φησὶ τὸ κβ. κεφ. τοῦ α'. τ. τὸ ις'. βιβ. διὰ τί μὴ καὶ ὠδὲ ἡ περὶ ἐντολῆς ἀγωγή οὐ προσεπορίσθη τῷ πατρὶ ἢ τῷ δεσπότη, κἂν ὁ καταβαλῶν ἐν σχέσει τοῦ ὑπεξουσίου κατέβαλε; διότι ἐν τοῖς νόμοις ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι δύο ἢ τρεῖς δοκίσεις οὐκ ἔρρωται· καὶ δοκεῖ μὲν ὡς δωρούμενος τῷ ὑπεξουσίῳ καταβαλεῖν ὁ ἐξωτικὸς, κακῶς προσώπῳ τοῦ πατρός, κακῶς προσώπῳ τοῦ χρεωστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἰσι πολλαὶ δοκίσεις, καὶ οὐκ ἔχει ὁ

dicens refertur Pomponius. Ante igitur, quam recurramus et consequentias derivemus, prius hoc thema Ulpiani legamus. Quia autem non remunerandi gratia, sed principalem donationem in fideiussorem collaturus huic debitum remisit, non agit mandati, cum nihil solverit.

Enantioph. Lege lib. 5. tit. 3. dig. 28. them. 6. ubi dicitur, donatorem eum, cui donatur, naturaliter de remuneratione obligatum habere.

De remuneratione scilicet, quae reapse datur, non tamen de ea, quae naturaliter debetur: nam donator naturaliter obligatum videtur habere eum, cui donatur, ut lib. 42. tit. 1. cap. 25. them. 6.

Naturalis autem obligatio intelligitur non solum ea, ex qua actio competit, sed etiam quae si impleta fuerit, cessat repetitio. Etenim naturalis debitor, etsi non proprie, tamen abusive debitor dicitur, ut lib. 26. tit. 1. cap. 16. them. 3. et lib. 52. cap. 9. in fine. Naturales obligationes non eo tantum censentur, si actio nomine earum esse possit, sed eo quoque, si soluta repeti nequeant.

2) si quis donaturus] Si quis fideiussori a me dato donaturus pro eo creditori solverit, Marcellus sine distinctione fideiussori adversus reum mandati actionem tribuit. Potes autem huc quoque distinctionem in acceptione mortis causa dictam trahere.

3) non habet pater] Utrumque enim concurrere oportet, ut ille, pro quo solutum est, et benevolentiam habeat eius, qui solvit. Sed actionem acquirere non potest, nec pater agere mandati. Nam etsi pater, quia sui iuris est, agere possit, tamen filii gratia debitum solutum est.

4) neque enim his donare voluit] Nam si extraneus patri donaturus ea solvit, quae ex fideiussione praestanda erant, pater donationem accipere et sic ex suis bonis solvere videtur. Ubi tamen his, qui in potestate sunt, donare voluit, hoc dici non potest, quia id, quod filiisfamilias nondum acquisitum est, patri non acquiritur: nec dicere possumus, filiosfamilias accipere et rursus patri acquirere videri, et sic patrem pro his solvere videri. Fictio enim fictionis non datur.

Fictionem fictionis ius ignorat: idque memoria tene. Quaere lib. 50. tit. 2. cap. 1. them. 12.

5) si vero servus fideiussor] Stephani. De hoc casu ideo quaestio orta est: cum enim servus neque stipuletur, neque fideiubeat pro causa, quae ad ipsum non pertinet, ut dig. 3. tit. de peculio huius partit didicisti, putari potest, aliquem dicere, si apud peculiarem creditorem suum servus fideiusserit, dominum servi cum eo agere non debere in id, quod ipsius non intersit, et fideiussionem irritam esse, et servum, cum ea non valeret, male solvisse, et dominum in rem vel ad exhibendum agere cum eo, cui solutum est. Sed Ulpianus sciens, dominum factum ratum habere, si cum eo non agat, merito ex eventu eum agere dicit, cum per rathabitionem servus quasi voluntate domini fideiussionem ab initio subiisse videatur.

Si scire velis, quibus ex causis de peculio actio datur, si is, qui in potestate est, fideiussor vel mandator extiterit, vel alio modo intercesserit, id est, cum in re peculiari intercesserit, quaere lib. 18. tit. 5. cap. 3. them. 4. vel cum in negotio eius, in cuius potestate est, fideiusserit, ut cap. 37. them. 1. Quomodo igitur pater aut dominus filii aut servi nomine mandati actionem non habet? Si enim et hereditas contemplatione servi relicta domino acquiritur, ut ait cap. 22. tit. 1. lib. 16. quaere non et hic mandati actio patri vel domino acquiritur, cum et contemplatione eius, qui alieno iuri subditus est, solverit? Quia in iure circa eandem rem duae vel tres fictiones non valent: ac videretur quidem extraneus quasi donaturus ei, qui in potestate est, solvere, et ille patri, et ille debitori: ac per hoc plures essent fictiones: unde nec pater, nec dominus mandati actio-

p) Sic lege pro καταληφθεῖσα, quod habet Fabr. Esse vitium typhotetae, patet ex eo, quod Fabr. recte vertit relicta.

πατήρ ἢ δεσπότης τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν. ἄρα δὲ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἢ ὁ δούλος μετὰ τὴν αὐτεξουσίτητα ἢ ἐλευθερίαν ἔξουσι τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἐγγνηθέντος, ὡς καταβαλῶν; οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ διὰ τὸ β. θέμα τοῦ κθ'. κεφ. λέγον' εἶν ἀγνοήσας ὁ ἐγγνητής, ὡς οὐκ ἰσχυρῶς ἐνέχεται, καταβάλλῃ, εἰ μὴ φάκτουμ ἠγροῦσε, συγγνωσκείται· εἰ δὲ νόμον, οὐ συγγνωσκείται. ὡς ὁ γὰρ ὑπεξούσιος ἢ ὁ δούλος μὴ ἔχει πεκούλιον καὶ οὐκ ἰσχυρῶς ἐνέχεται εἰς τὸ καταβάλλειν. καὶ διὰ τὸ β. θέμα τοῦ κθ'. κεφαλαίου, λέγον' ἐφ' ὧν συναλλαγμάτων ὁ δίδομενος ἐγγνητής ἐνέχεται, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὁ ἐντελλόμενος ὑπόκειται τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ ὥστε ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς, ἐφ' ὧν ὁ ἐγγνητής οὐκ ἐνέχεται, οὐδὲ ὁ ἐντελλόμενος τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ· καὶ κἂν καταβάλλῃ ὁ ἐγγνητής, οὐκ ἀναλαμβάνει ὡς νόμον ἀγνοήσας τὸν μὴ ἔωντα ἐνεχεσθαι τὸν ὑπεξούσιον ἢ τὸν δούλον μηδὲ τὸν ἔχοντα πεκούλιον. [Sch. t. II. 180.]

* 9) Εἰ θέλεις ..... ἐκ ποι... αἰτιῶν δίδοται ἢ περὶ πεκούλιον ὑπεξουσίον ... ἠσαμένον ἢ μανδατῶν .. σιστος ἢ ἄλλως παρ... λόντος, τουτέστιν, ὅταν ἐν πράγματι πεκούλιασιν ..... βυλε, ζῆτει βιβ. ιθ'.) ..... κεφ. γ'. θεμ. ε'. ὅταν ἐν πράγματι τοῦ*) ἔχοντος αὐτῶν ... οὐσίον ἐγγνησῆται, .. κεφ. μζ'. θεμ. β. τοῦ αὐτοῦ τι. μὴ ἐναντιωθῆ σοι τοῦ ιζ'. κεφ. τοῦ τι. αὐτοῦ, λέγον ἀδιαστίτως, ὅτι ὁ μείζων τῶν κθ'. ἐπιαιτῶν υἱὸς ἐγγνησόμενος ποιεῖ ἔχειν χώραν κατὰ πατρός τὴν περὶ πεκούλιον. ἔχει γὰρ ἐκεῖνο, ὡς οἶσθα, τὴν ζήτησιν. πανταχοῦ μνῆται χρῆ προσέχειν ταῖς ἐπιγραφαῖς. ζῆτει καὶ βιβ. ια'. τι. α'. καὶ τὸν ἴνδικα. ζῆτει τὸν κθ'. τι. της γ'. τῶν ἰσοτιτύτων περὶ τὸ τέλος.

L. 12. §. 4. Ἐάν υἱὸς ἐγγνησῆται, οὐκ ἔχει ὁ πατήρ τὴν περὶ D. XVII. 1. ἐντολῆς ἀγωγὴν, εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ ἐνηγγυήσατο ἢ ἔχει πεκούλιον.

ἔαν υἱὸς ἐγγνησῆται [Ὁ ὑπεξούσιος μου υἱὸς εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν ἐμὴν ἐνηγγυήσατο σε καὶ ἕτερος ὑπὲρ αὐτοῦ κατέβαλεν, οὐ κινήσω κατὰ τοῦ ἔθεον τὴν μανδίαν, ἐν ᾧ πεκούλιον οὐκ ἔχει ὁ παῖς· εἰ γὰρ ἐμὴ κέλευσει κατέβαλεν, δίδοται μοι κατὰ σοῦ ἢ μανδάτι. εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ πεκούλιου κατέβαλεν, πολλῶ πλείον ἢ μανδάτι μοι προσγίνεται.

εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν] * Θεμάτισον ἕτερον μετὰ τὴν ἐγγυήν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ καταβαλεῖν ἐγγνησόμενον .....

ἢ ἔχει πεκούλιον] * Πεκούλιον^{u)} ἐστὶν οὐχ ὅπερ ὁ δούλος ἀγροῦντος τοῦ δεσπότητος ἔχει, ἀλλ' ὅπερ ἀφορᾷ αὐτῷ καὶ κατὰ γνώμην αὐτοῦ σχῆ. αὐτεῖν γὰρ αὐτὸ καὶ ἀφαιρῆν μερικῶς .....^{v)} παντελῶς δύναται ... πράγματι δὲ καὶ οὐ ὁρᾷται αὐξάνει τὸ πεκούλιον· εἴν γὰρ αὐτὸς μὴ χρεωστῶν τῷ δούλῳ γράψῃ χρεωστῆν, οὐκ αὐτεῖ τὸ πεκούλιον. ἢ μὲν αὐτεῖς τοῦ πεκούλιου χρῆζει τοῦ παραδοῦναι τὸν δεσπότην ἢ τὸ ὄν παρὰ τῷ δούλῳ ἀντὶ παραδοθέντος ἠγροῦσθαι· ἢ δὲ ἀφαιρῆσαι μὴ μόνῃ βουλήσει γίνεται. ζῆτει καὶ κεφ. αὐτοῦ μδ'. οὐ μόνον τὸ συγχωρηθῆν παρὰ τοῦ δεσπότητος πεκούλιον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τὸ κηθῆν, εἴτερ ἐμελλε γνώσκων ἀνέχεσθαι αὐτὸ εἶναι ἐν πεκούλιῳ. καὶ κεφ. αὐτοῦ δ. θεμ. τελευτ. πεκούλιον τοῦ δούλου ἐστὶν οὐ μόνον, ὅπερ τῶν λογισμῶν τοῦ δεσπότητος κερῶσται, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου δούλου.

L. 12. §. 5. Ἐάν ἐντελλώμαι ὑπεξουσίῳ καταβαλεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ, D. eod. ὁ πατήρ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν κινεῖ, οὐδὲ διαφέρει^{w)}, εἴτε αὐτὸς, εἴτε ὁ υἱὸς κατέβαλεν.

L. 12. §. 6. Εἰ δὲ ὁ υἱὸς αὐτεξούσιος^{x)} γεγονώς καταβάλλῃ, D. eod. ἔχει^{y)} ἐν φάκτουμ ἀγωγὴν, καὶ ὁ πατήρ μετὰ τὴν αὐτεξουσίτητα καταβαλῶν ἔχει τὴν περὶ διοικήσεως πραγμάτων ἀγωγὴν.

ἔχει ἐν φάκτουμ ἀγωγὴν] Τοῦ Νομοφύλακος. Οὐ

nem habent. Numquid autem ipse filius vel servus post emancipationem vel manumissionem habituri sunt mandati actionem adversus eum, pro quo fideiusserunt, quasi solverint? Mihi quidem hoc non videtur propter them. 2. cap. 29. quod ait: Si, cum ignoraret fideiussor, se inutiliter obligatum, solverit, si quidem factum ignoravit, ignoscitur ei: si vero ius, non item. Hoc enim loco filiusfamilias vel servus peculium non habet, nec utiliter obligatur ad solvendum. Et propter them. 2. cap. 24. quod ait: In quibus contractibus fideiussor datus obligatur, in eisdem mandator mandati tenetur: et per contrarium igitur, in quibus fideiussor non tenetur, nec etiam mandator mandati actione: et quamvis fideiussor solverit, id non recipit, quod ignoraverit legem, quae filiumfamilias vel servum, qui peculium non habet, obligari non permittit.

Si scire velis, quibus ex causis de peculio actio datur, si filiusfamilias fideiusserit, vel mandator extiterit, vel aliter intercesserit, hoc est, cum in re peculiari intervenerit, quaere lib. 18. tit. 5. cap. 3. them. 5. et cum in re eius, qui eum habet in potestate, fideiusserit, ut cap. 47. them. 2. eiusdem tituli. Ne repugnare tibi videatur cap. 17. eiusdem tituli, quo indistincte dicitur, filium XXV annis maiorem, si fideiusserit, efficere, ut actioni de peculio adversus patrem locus sit. Illud enim, ut nosti, quaeritur. Ubique tamen animum advertere debes ad inscriptiones. Quaere et lib. 11. tit. 1. et Indicem. Quaere tit. 29. lib. 3. Institutionum circa finem.

Si filius fideiusserit⁶⁾, pater mandati actionem non habet, nisi iussu⁷⁾ eius fideiusserit, vel peculium habeat⁸⁾.

6) si filius fideiusserit] Filiusfamilias meus nisi iussu meo apud te fideiusserit et alius pro eo solverit, cum reo mandati non agam, si peculium filius non habeat: nam si iussu meo solverit, adversus te mandati actio mihi datur. Sed et si ex peculio solvit, multo magis mandati actio mihi competit.

7) nisi iussu] Finge, alium post fideiussionem pro filiofamilias fideiussore solvisse .....

8) vel peculium habeat] Peculium est, non quod servus ignorante domino habet, sed quod dominus ipsi assignavit, quodque servus voluntate eius habet. Nam dominus illud augere et auferre pro parte et in totum potest. Rebus autem, non verbis peculium augetur: nam si ipse nihil debens servo, scripserit, se esse debitorem, peculium non auget. Ut peculium augetur, necesse est, ut dominus rem tradat, vel rem, quae apud servum est, pro tradita habeat: ademptio autem peculii nuda tantum voluntate fit. Quaere et caput eiusdem tituli 49.: Non solum id, quod a domino concessum est, peculium est, sed etiam id, quod acquisitum est, si dominus eo cognito illud in peculio esse passurus erat. Et cap. 4. eiusdem tit. them. ult.: Peculium servi non solum est, quod a rationibus domini, sed et quod a rationibus servi ordinarii separatim est.

Si filiofamilias mandavi, ut pro me solveret, pater mandati aget, neque interest, sive ipse, sive filius solverit.

Sed si filius post emancipationem solverit, in factum actionem habet⁹⁾: et pater post emancipationem solvens negotiorum gestorum actionem¹⁰⁾ habet.

9) in factum actionem habet] Nomophylacis.

g) Hoc scholium secunda manu in Cod. Coisl. scriptum iisdem lacunis, quibus in Cod. MS. exhibetur. Cum initio certe cum scholio praecedente ex Fabri editione reposito consentiat, illae lacunae ex hoc scholio facile suppleri possunt.

r) Cod. Coisl. ιβ'. Sed ιθ'. legendum esse, docet scholium praecedens. s) Cod. Coisl. παρά... τοῦ. Quod explendum πράγματι τοῦ videtur, id quod auctoritate scholii praecedentis in textum recepi. t) Sic scripsi pro ἐνηγγυήσατο, quod habet Fabr. et Cod. Coisl. u) In Cod. Coisl. parva lacuna initio huius scholii apparet, explenda haud dubie verbo πεκούλιον. v) Deesse videtur τε καὶ. w) Sic Cod. Coisl. Fabr. ὁ πατήρ κινεῖ — ἀγωγὴν. Verba οὐδὲ διαφέρει, quae Cod. Coisl. habet, apud Fabr. desunt. x) Sic Cod. Coisl. Fabr. αὐτεξούσιος υἱός. y) Fabr. add. τὴν, quod in Cod. Coisl. deest.

μὴν ὁ πατήρ· δι' ἐλευθέρου γὰρ προσώπου ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται. Ἐρωτ. Εἰ δὲ ὑπεξουσίος ἂν εἴη κατέβαλεν, εἴτα γένηται αὐτεξουσίος, πότερον αὐτοῦ ὁ πατήρ ἔχει τὴν μανδάτι; προσπορίζεται γὰρ αὐτῷ ἡ ἀγωγή, ὑπεξουσίου ὄντος τοῦ υἱοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταβολῆς. δοθῆσεται γὰρ αὐτῷ ἡ μανδάτι οὐτίλλια, ἢ ἢ φάκτου καλεῖ ἐν τῷ ῥητῷ, διὰ τὸ καπιτυ δειμνουτίονι λύεσθαι τὸ μανδάτον.

Τοῦ αὐτοῦ. Διὰ τῆς κίπτις δειμνουτίουος λύεται ἡ μανδάτι, καὶ εἰκότως ἢ φάκτου αὐτῷ δίδωσιν διὰ τὸ δίκαιον ἀγωγή· τῷ δὲ πατρὶ μετὰ τὴν ἐμγκαπιτία καταβάλλοντι νεγοτιόρομ γεστόρομ, ἐπειδὴ λυθέντος ἤδη τοῦ μανδάτου διὰ τῆς κίπτις δειμνουτίουος κατέβαλεν.

Ὅτι, εἰ ἂν ὁ ὑπεξουσίος μου ἐγγνήσῃται τινα καὶ μετὰ αὐτεξουσίότητι καταβάλλῃ, οὐκ ἔχει κατὰ τοῦ ἐξεγγνηθέντος τὴν περὶ ἐγγνήης μανδάτι· εἰ δὲ καὶ ἐγὼ μετὰ τὴν τοῦ υἱοῦ μου αὐτεξουσίότητι καταβάλλω, οὐκ ἔχω τὴν περὶ ἐγγνήης μανδάτι, ἀτε διὰ τοῦ υἱοῦ μου προσπορισθείσαν μοι, ὅποτε ἢ μου ὑπεξουσίος, καὶ νῦν τῇ καταβολῇ βεβαιωθείσαν, ἀλλὰ νεγοτιόρομ γεστόρομ, διὰ τὸν αὐτὸν λογισμόν ἢ διὰ τὴν τῆς καταστάσεως ἐναλλαγὴν σβένυσθαι τὸ μανδάτον. περὶ δὲ τοῦ τὸν υἱὸν ἔχειν ἢ φάκτου, ὅποτε ἐν ὑπεξουσίότητι ἐντελλῆται τινι, ζῆτει βιβ. λε. τι. ε'. κερ. με. καὶ σημειώσαι τοῦτο· πᾶν γὰρ ἐστὶν ἀναγκαῖον.

Ἡ ἢ φά . . . . .²⁾ αὐτὴ ἀπὸ ν. . . . . καταδὴν ἔχει εἰς τὸ . . . φέρον³⁾. διὰ τοῦτο δὲ ἢ ἢ φάκτου καὶ οὐκ ἢ μανδάτι ἐδόθη, ὅτι ἢ κίπτις δειμνουτίαν. . . .⁴⁾ εἰ μικρὰ ἐστὶν, ἀλλ' εἴκοι τῷ θανάτῳ. θανάτῳ . . .⁵⁾ ἐνταλθέντος λύεται ἢ . . . . . καὶ κᾶν πληρῶσῃ . . . τάλθῆν⁶⁾ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ, οὐκ ἔχει τὴν περὶ ἐντολῆς, ὡς κερ. κς. τοῦτου τοῦ τι. φησὶν θεμ. γ. εἰ δὲ ὁ ἐνταλθεὶς θανάτος τοῦ ἐντελαμένου πληρῶσῃ τὸ ἐνταλθῆν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ θανῆν τὸν ἐντελαμένον, ἔχει τὴν μανδάτι, ὡς κερ. κς. τι. β. ἐστὶν κίπτις δειμνουτίαν ἢ τῆς προτέρας καταστάσεως ἐναλλαγῇ. οὕτως ὁ Ἰνδιξ. ἀμφι . . . . . τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Θεοφίλου εἰπομεν πάθος ἐκ περιστάσεως νομικῆς συμβάνον, καταστῆσιν ἀμείβον ἢτοι ἐλαττοῦν τοῦ πωσόντος. εἰ θέλεις μαθεῖν τὴν διαφορὰν τῶν ἐναλλαγμάτων νομικῶν καταστάσεων, ζῆτει βιβ. α. τῶν ἰσοτιτύ. τι. ιε'. καὶ βιβ. μς. τι. β. περὶ τὸ τέλος καὶ βιβ. ις'. τι. ἡ. κερ. μ'.

τὴν περὶ διοικησεως πραγμάτων ἀγωγήν] Τοῦ Ἐναντιοφ. Τὸ τῆς νεγοτιόρομ γεστόρομ νομικῶν κατὰ τὴν διατίξιν τοῦ μς. διγ. Ἀφρικανοῦ τοῦ ε. τι. τοῦ γ. βιβ.

Κατὰ τοῦ ἐντελαμένου. οὕτως ὁ Νομοφύλαξ.

Ὁ ἐνταλθεὶς ἔχει τὴν ἀντεναγωγήν. εἰ ἂν ἐγοράσας ἀγρόν καὶ τὸ δέμιον τοῦ τιμήματος δεδωκῶς ἐπιτρέψω, αὐτὸν παραδοθῆναι τῷ ἀπελευθέρῳ μου, ἐφ' ὃ παρασχῆν αὐτὸν τὸ λοιπὸν τοῦ τιμήματος, καὶ δεδωκῶς τὸ τιμήμα ἐκχωρήσῃ μοι τὸν ἀγρόν, ἀπαιτεῖ μὲ τὸ παρ' αὐτοῦ δοθέν, ὑπολογιζομένων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐκ⁷⁾ τοῦ ἀγροῦ ληφθέντων παρὰ τοῦ ἀπελευθέρου⁸⁾ καρπῶν, εἰ μὴ ἄρα ὡς δωροῦμενος εἶπον, δοθῆναι τῷ ἀπελευθέρῳ τὸν ἀγρόν· τότε γὰρ καὶ ὁ ἀπελευθέρος δοκεῖ δωρεῖσθαι μοι.

εἰ ἂν ἀγοράσας ἀγρόν] Ἠγόρασα παρὰ τιος ἀγρόν, συμφωνήσας ἐπ' αὐτῷ. νομίματα σ. κατέβαλον τῷ πρώτῳ. ἐκέλευσα τὸν πρώτῳ τὸν ἀγρόν τραδιεῦσαι τῷ ἐμῷ ἀπελευθέρῳ καὶ λαβεῖν ρ. νομίματα παρ' αὐτοῦ, τούτεστι, τὸ ὑπολοιπὸν μέρος τοῦ τιμήματος. τούτον γενομένου, εἴτα χρόνου δραμόντος πηρώσονται μοι τὸν ἀγρόν ὁ ἀπελευθέρος συνηνῆ· ἐλάβον τὰ τ. νομίματα παρὰ τοῦ ἀγοράσαντος. ζῆτοῦμεν, εἰ ἄρα τὸ τρίτον τοῦ τιμήματος, τούτεστι, τὰ ρ. νομίματα ὁ ἀπελευθέρος ἀπαιτεῖ με διὰ τῆς μανδάτι. καὶ φησὶν Παπινιανός· εἰ μὲν μανδάτον ἔδωκεν ὁ πατὴρ, γενέσθαι τὴν τοῦ ἀγροῦ τραδιτία εἰς τὸν ἀπελευθέρον, ἐφ' ὃ καταβαλεῖν ἐκείνον τοῦ τιμήματος τὸ τρίτον, ἀπαιτηθῆσεται διὰ τῆς κωτρηρίας μανδάτι τοῦ τιμήματος τὸ τρίτον, ἐξαίρουμένων δηλοῦσι τῶν μισθῶν τοῦ ἀγροῦ ἢτοι καρπῶν, οὓς ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἀπελευθέρος ἐκομίσαστο. εἰ δὲ ὡς δωρεῶν εἰς τὸν ἀπελευθέρον ποιούμενος ὁ πατὴρ τὴν τραδιτία παρεσκεύασεν εἰς αὐτὸν γενέσθαι τοῦ ἀγροῦ, δοκεῖ προληφῆναι καὶ ὁ ἀπελευθέρος δωρεῶς χάριν τῆς εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα συναίνεσιν τῇ γενομένη πράσει.

Non etiam pater: per liberam enim personam actio nemini acquiritur. Interrogatio. Sed si adhuc in potestate constitutus solverit, postea emancipatus fuerit, num pater eius mandati actionem habet? Actio enim ei acquisita est, cum filius solutionis tempore in potestate esset. Mandati utilis actio scilicet ei dabitur, quam in textu in factum actionem appellat, quia capitis deminutione mandatum solvitur.

Eiusdem. Capitis deminutione mandati actio solvitur, et merito ei in factum actionem aequitatis causa tribuit: patri autem post emancipationem solventi negotiorum gestorum actionem, quia solvit, cum mandatum iam capitis deminutione esset solutum.

Quod, si filiusfamilias meus apud quem fideiusserit et post emancipationem solverit, mandati actionem adversus eum non habet: sed et si ego post filii mei emancipationem solvero, non habeo mandati actionem, tanquam per filium, cum in potestate mea esset, mihi acquisitam, et nunc solutione commissam, sed negotiorum gestorum actionem, ob eandem rationem vel quia capitis deminutione mandatum solvitur. Filium autem in factum actionem habere, cum durante potestate alicui mandaverit, invenies lib. 35. tit. 9. cap. 45. Observa hoc: nam valde necessarium est.

Haec in factum actio . . . . . condemnationem habet in id, quod interest. Ideo autem in factum actio, non mandati datur, quia capitis deminutio, etsi minima sit, morti similis est. Morte enim mandatoris solvitur mandatum, et licet heres eius mandatum impleverit, mandati tamen actionem non habet, ut cap. 27. huius tit. them. 3. dicitur. Sed si mandatarius mortuo mandatore mandatum impleverit, ignorans mortem mandatoris, mandati habet actionem, ut cap. 26. tit. 2. Capitis deminutio est prioris status mutatio. Sic Index. . . . .

Si discrimen capitis deminutionis cognoscere velis, quaere lib. 1. Institut. tit. 15. et lib. 46. tit. 2. circa finem, et lib. 16. tit. 8. cap. 40.

10) negotiorum gestorum actionem] Enantiophanis. Hoc intellige secundum distinctionem Africani dig. 47. tit. 5. lib. 3.

Adversus mandantem. Sic ait Nomophylax.

Mandatarius habet contrariam actionem. Si emto L.12.§.78. praedio¹¹⁾ et pretii besse soluto, mandavero, praedium liberto meo tradi, ut ille residuum pretii praestaret¹²⁾, et soluto pretio praedium mihi cesserit¹³⁾, quod dedit, a me repetit, deductis fructibus¹⁴⁾ medio tempore ex praedio a liberto perceptis: nisi forte donaturus dixero, praedium liberto tradi: tunc enim et libertus mihi donare videtur.

11) si emto praedio] Praedium ab aliquo emi, et pactum de eo feci. Ducentos aureos venditori solvi. Iussi, venditorem praedium liberto meo tradere et centum ab eo accipere, id est, residuum pretii partem. Quo facto, cum tempore quodam praeterlapso praedium venderem, libertus consensus, egoque trecentos aureos ab emtore accepi. Querimus, num trientem pretii, id est, centum aureos libertus a me mandati actione petere possit. Et ait Papinianus: Si quidem mandaverit patronus, liberto praedium tradi, ut ille trientem pretii solveret, patronus trientis pretii nomine mandati conventionetur, deductis scilicet praedii mercedibus, id est, fructibus, quos medio tempore libertus percepit. Sed si liberto donaturus patronus praedium tradendum liberto curaverit, etiam libertus donandi patrono causa venditioni factae consentire videtur.

2) Id est φάκτου. 3) Id est διαφέρων. 4) Deesse videtur καὶ. 5) Deesse videtur δι' τοῦ. 6) Id est τὸ ἐνταλθέν. 7) ἐκ Fabr. Deest in Cod. Coisl. 8) παρὰ τοῦ ἀπελευθέρου Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

Κυρίλλ. Ἡγόρασα ἀγρὸν τ'. νομίμασιν. δέδωκα τὰ σ'. ἐκέλευσα τῷ πρῶτῳ πωλεῖν αὐτὸν, δίδόντι ρ'. νομίματα. μετὰ ταῦτα συνήρεάς μοι πωλούντι αὐτόν. εἰ ὡς κατὰ μανδύον παρεδόθη, ἀπαιτεῖς με τὰ ρ'. λογιζόμενος τοὺς καρπούς· εἰ δὲ κατὰ δωρεάν, οὐδὲν ἀπαιτεῖς· ἔδοξας γὰρ ἀντιδωρεῖσθαι μοι αὐτόν.

ἐφ' ᾧ παρῶσχεῖν αὐτόν] Γνωσκε, ὅτι ἡ μὲν πράσις ἢ ἔγγραφος ἀπαρτίζεται, ὅταν τὸ ταύτης συμβόλαιον εἰς καθαρὸν ἐνεχθῆν ἢ καὶ ὑπογραφῇ τῶν μαρτύρων καὶ κομπαιτευθῇ καὶ ἀπολυθῇ. καὶ βιβ. γ'. τῶν ἰσχυρῶν. τιτ. κγ'. τὴν δὲ ἀγραφὸν ἀπαρτίζει μὲν τὸ σύμφωνον, ὡς κεφ. β'. περὶ τοῦ τέλος τοῦ α'. τιτ. τοῦ ιθ'. βιβ. ἄλλως δὲ οὐ γίνεται τοῦ πρῶτου δεσπότης ὁ ἀγοραστής, εἰ μὴ δώσει τὸ τίμημα, ἢ ἰκανοδοσίαν, ἢ κατωπιστευθῇ αὐτῷ χωρὶς ἰκανοδοσίας, ὡς βιβ. ιθ'. τιτ. α'. κεφ. ιθ'. καὶ ιγ'. καὶ γγ'. καὶ βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. ηβ'. λέγον, ὅτι ὁ πρῶτος παραδούς, κἂν τὸ τίμημα οὐκ ἔλαβε, δεσπότην μὲν ποιεῖ τὸν ἀγοραστήν, κινεῖ δὲ περὶ τοῦ τιμήματος, καὶ τὸ ηε'. αὐτοῦ κεφ. περὶ δύο ἀγοραστῶν. τὸ αὐτὸ καὶ βιβ. ιθ'. τιτ. η'. κεφ. νε'. θεμ. β'. ὡς ὁ πρῶτος μετὰ τὴν παράδοσιν τὴν μὲν περὶ τοῦ τιμήματος ἀγωγὴν ἔχει, οὐ μὴν δὲ τὴν περὶ τοῦ πραγματος. καὶ τὸ ξγ'. αὐτοῦ κεφ. ὡς ὁ ἀγοραστής οὐκ ἄλλως ἐνάγει παραδοθῆναι αὐτῷ τὸ πρῶτον, εἰ μὴ δώσει τὸ τίμημα· κἂν γὰρ καταβῆται τὰ τέλη, οὐ ποιεῖ αὐτὸν τοῦτου δεσπότην. καὶ κεφ. πδ'. ὡς, κἂν παραβῆται τὸ σύμφωνον παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, οὐ γίνεται ἀνυπόστατος ἢ πράσις. καὶ βιβ. τοῦ αὐτοῦ τιτ. ε'. κεφ. ιε'. καὶ ιε'. καὶ πρόσχευς αὐτῷ ἀκριβῶς καὶ τῇ παραγραφῇ τῇ ἐν τῷ ιε'. κεφ. καὶ κεφ. αὐτοῦ α'. θεμ. τοῦ ιβ'. τιτ. τοῦ ιθ'. βιβ. καὶ τιτ. αὐτοῦ η'. κεφ. ξε'. καὶ ξε'. καὶ ιθ'. καὶ βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. ρε'. θεμ. τελευταῖον. καὶ πρόσχευς ἐκείνῳ ἰδικῶ ὄντι, ὡς εἰκεν.

ἐκχωρήσῃ μοι τὸν ὄγρον] Τουτέστιν, συναίεση ὁ ἀπελευθέρως πτωχικῶν μοι. οἴτω γὰρ καὶ ὁ Ἰνδιξ καὶ ὁ Κύριλλος διεξέλασι. τὸ δὲ περὶ τοῦ ἀπελευθέρου τοῦ φάκτου ἐστὶν ἰδιώφωρον γὰρ, εἴτε ἀπελευθέρως, εἴτε ἕτερος ἐλευθέρως ἐστὶν, ᾧ ἐπέτρεψε παραδοθῆναι.

ὑπολογίζομένον — καρπῶν] Τοῦτο ἐπὶ τοῦ καλῆ πίστει νομίμως γενικῶς εἰρημένον, ὅταν θέλῃ ἔχειν παρακατάσχεσιν, εἰ ὁ ἀγρὸς κρείττων ἐκ τῶν αὐτοῦ διαπανημάτων ἐγένετο, εὐρῆς τῷ Πατριῶν ἐν τῷ μή. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ιε'. βιβ.

L. 12. §. 9. Ἐὰν κατὰ ἐντολήν σου ἀγοράσῃ πρῶγμα, εἴτε D. XVII. 1. οἴκοθεν παράσχω τὸ τίμημα, εἴτε περὶ τὴν ἀγορασίαν διαπανησῶ, καὶ εἴτα β) μὴ θέλῃς λαβεῖν^{h)} τὸ ἀγοραστήν, ἔχω τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, καὶ ἐπὶ τόκοις τοῦ διαπανηθέντος. καὶ πρὸ ὑπερθέσεως ἀπαιτεῖ τόκους, ἔνθα ἢ ἐπὶ τόκῳ δανεισάμενος ἢ χρέος ἴδιον ἐντοκὸν ἀπαιτήσας κατέβαλεν, εἰ καὶ μὴ ἠλευθέρωσε τὸν ἐγγυηθέντα, ἢ τόκωνⁱ⁾ ἐλαφροτέρων αὐτὸν ἠλευθέρωσε, ἐπὶ βαρύτεροις δανεισάμενος. ὅλον δὲ περὶ τούτου σκοπεῖ πρὸς τὸ δίκαιον ὁ δικαστής.

καὶ πρὸ ὑπερθέσεως] Οὐ μόνον τὰ ὑπὲρ ἐμοῦ δοθέντα ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ τόκους καὶ δίχα μόρας· τοῦτο γὰρ τῷ ὀφεικῶ ἀρμόζει τοῦ δικαστοῦ. τί γὰρ εἰ ἐμὸν ἀπτήρησα δεβίτορα, πόλιν μοι τελούντι τόκον; δίκαιον γὰρ νομισθήσεται, τοσοῦτους με λαβεῖν τόκους. εἰ δὲ καὶ δανεισάμενος βαρύτερους τελῶ, ὡν ἐπίσημα καταβαλὼν, οὐδὲν ἤπιον, οὐς ἀπαιτούμαι, λήψομαι, εἴτε τὸν ἕον, ὑπὲρ οὗ κατέβαλον, οὐκ ἠλευθέρωσα τόκον διὰ τὸ ἄτοκον εἶναι τὸ χρέος, ἢ καὶ ἐλαττόνων, ἂν ἐγὼ καταβῶ τῷ δεδανεικῶ μοι. εἰ δὲ καὶ ἐμὸν πρῶτον τόκον παρὰ τῶν ἐμοὶ ἐποφειλοντῶν ἀπαιτήσας τὸ χρέος διέλυσα, εἴτε κατέβαλον ὑπὲρ τοῦ ἐντελειμένου ἀτοκῶς, ἢ καὶ ἐλάττωνι τόκῳ, ἐποφειλοντὶ μοι δοθήσεται ἢ μανδάτι ἀναμφιβόλως καὶ ἐπὶ τῇ τῶν τόκων ἀπαιτήσει. οὐδὲ γὰρ ἐγκληθῆσομαι, διὰ τὸ ἄτοκον τοῦ χρέους ὄντος, ἢ καὶ ἐπὶ ἐλάττωνος ἐποφειλομένου τόκου, ἠνεσχόμεν ἐγὼ ἐπὶ βαρύτερῳ δανεισάσθαι τόκῳ καὶ καταβαλεῖν. οὐδὲ γὰρ ἠδυνάμην ἕτερος τὴν καλὴν πίστιν ἀποπληρῶν, μὴ τὸ ἐνταλθῆν μοι ποιήσας· ὅποτε γὰρ ἔδει πάντως διὰ τὸ γενομένον εἰς ἐμὲ μανδύον διαλύσει σε τὸ χρέος, ὅπερ ἐμοὶ ἐντελειόμενος ἐχρεώσεται, ἀτόκον ἐστὶ, μὴ, ὅσα δίδομεν, τοσαῦτα ἀπολαβεῖν. διὰ τί γὰρ

Cyrilli. Agrum pretio trecentorum aureorum emi. Ducentos solvi. Iussi, venditorem tibi, si centum dederis, praedium tradere. Postea consensisti, cum praedium venderem. Si ex causa mandati traditum tibi fuerit, centum a me petis, deductis fructibus: si vero donationis causa, nihil petis: nam me remunerari videris.

12) ut ille residuum pretii praestaret] Nota, venditionem in scripturam redactam perfici, cum instrumentum eius conscriptum et subscriptione testium completum et absolutum sit. Et lib. 3. Institut. tit. 23. Venditionem non scriptam perficit consensus, ut cap. 2. circa finem tit. 1. lib. 19. Emtor autem aliter rei venditae dominus non fit, quam si pretium dederit, vel satis dederit, vel fides ei sine satisfactione habita fuerit, ut lib. 19. tit. 1. cap. 19. 13. et 53. et lib. 15. tit. 1. cap. 92. quod ait, venditorem traditione rei, licet pretium non acceperit, dominum quidem efficere emtorem, de pretio autem agere. Et cap. 95. eiusdem tituli de duobus emtoribus. Idem et lib. 19. tit. 8. cap. 55. them. 2. dicitur, venditorem, post rem traditam de pretio actionem habere, nec vero in rem actionem. Et cap. 63. eiusdem tit. dicitur, emtorem non aliter agere posse, ut res vendita sibi tradatur, quam si pretium dederit: nam etsi vectigalia solverit, ideo dominus non efficitur. Et cap. 84. quod ait, licet pacto emtor non steterit, tamen irritam non fieri venditionem. Et eiusdem libri tit. 5. cap. 16. 17. et illud accurate nota et adnotationem cap. 17. positam et capituli eiusdem them. 1. tit. 12. lib. 19. et tit. 8. eiusdem libri cap. 65. 66. 59. et lib. 15. tit. 1. cap. 107. them. ult. Et nota illud, quod singulare est, ut videtur.

13) praedium mihi cesserit] Id est, libertus mihi, cum venderem, consenserit: nam sic et Index et Cyrillus explicant. Quod liberti mentio fit, id facti est: nihil enim interest, sive libertus sit, sive alius liber homo, cui tradi praedium mandavit.

14) deductis — fructibus] Hoc de bonae fidei possessore generaliter a Papiniano dictum, cum retentione uti velit, si praedium impensis eius melius redditum sit, reperies cap. 48. tit. 1. lib. 15.

Si mandatu tuo rem emerim, sive de meis pretium solvero, sive in emtionem aliquid impendero, et deinde rem emtam nolis recipere, mandati actionem habeo, propter usuram quoque eius, quod impensum est. Etiam ante moram¹⁵⁾ usuram consequitur, si vel sub usuris mutuum pecuniam acceperit, vel debitum usurarium exegerit et solverit, licet reum usuris non liberaverit¹⁶⁾, vel minoribus liberaverit, ipse autem maioribus fœnus acceperit. Totum autem hoc ex aequo et bono iudex arbitrabitur.

15) etiam ante moram] Non solum, quae pro me dedit, consequitur, sed etiam usuram, licet mora non intervenerit: hoc enim officio iudicis convenit. Quid enim, si a debitore meo exegi, qui magnas mihi usuram pendebat? nam aequum videbitur, tantas me usuram consequi. Sed et si ipse mutua pecunia acceperit, vel debitum usurarium exegerit et solverit, licet reum usuris non liberaverim propterea, quod debitum non usurarium sit, sive minoribus usuris liberaverim, quam eae sunt, quas creditori meo solvo. Sed et si usuram mihi debitarum cursum pecunia a debitoribus meis exacta dissolvi, sive pro mandatore solvere sine usuris, sive sub minoribus usuris, haud dubie usuram quoque pendendarum nomine mandati actioni mihi dabitur. Neque enim imputabitur mihi, quod, cum debitum non usurarium esset, vel etiam minoris usurae ex eo deberentur, maioribus usuris fœnus acceperim et solverim. Aliter enim bonam fidem implere non poteram, non facto eo, quod mandatum mihi erat:

g) Sic Fabr. Id praefero lectioni Cod. Coisl. qui habet εἴτε. h) λαβεῖν Fabr. Deest in Cod. Coisl. i) Cod. Coisl. ἢ addit, quod melius apud Fabr. deest.

φρῶν, ὅτι δεῖ ταῦτα πάντα κρίσει τοῦ δικάζοντος κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ κάλλιον τυπωθῆναι;

Κυρίλλ. Ὁ ἐπιτάχθεις ἀγορήσαι ἢ ἄλλο τι ποιῆσαι, εἴ τι καλῆ πίστει ἐδαπάνησε, λαμβάνει καὶ τόκους οὐ μόνον ἀπὸ μόρας, ἀλλὰ καὶ εἰ ἠδύνατο τοκίσαι τὰ ἴδια νομίματα ἢ δαιεισάμενος ἔδωκε, κἂν μὴ τόκω τὸν ἕρον ἐκούφισεν.

* Σημειῶσαι τὸ κεφ. λ'. λέγον, τὴν μανδάτι ἀπαιτεῖν τόκους καὶ πρὸ ὑπερθέσεως.

εἰ καὶ μὴ ἤλευθέρωσε τὸν ἐγγυηθέντα] Τοῦ Ἄνων. Σημειῶσαι τοῦτο διὰ τὸ εἰρημένον διγ. κς'. Παύλω.

Ἐὰν δώσω σοι χρήματα καταβαλεῖν τῷ δανειστῇ μου, καὶ μὴ καταβάλλης, ἀπαιτῶ σε τόκους, ἐὰν ἀπαιτῶμαι τόκους παρὰ τοῦ δανειστοῦ.

ἐὰν δώσω σοι χρήματα] Τοῦ αὐτοῦ^{κ)}. Ἀνάγνωθι διγ. κβ'. θεμ. ζ'. καὶ βιβ. μς'. τιτ. γ'. διγ. ις'. καὶ βιβ. μβ'. τιτ. β'. διγ. ιβ'. περὶ τὰ μέσα.

Ἐὰν ἐν εἰδήσει κατὰ ἐντολὴν ἀσώτου νέου ἐγγυήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ πόρνην^{λ)}, οὐκ ἔχεις τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν^{μ)} τοῦ δανειστοῦ ἀσώτου. τὸ αὐτό ἐστὶ καὶ ὅτε καταβαλεῖν τῇ πόρνῃ ἐντελλῆται σοι.

ἐὰν ἐν εἰδήσει] Νέος τις ἀσελγῆς καὶ πόρνης ἐγκείμενος ἐρωτῶ ἐνετείλατό μοι, πόρνην ἐγγυησάσθαι. εἰδὼς ἐγὼ τὸν ἐντελλόμενον, ὅστις ἐστίν, τὸ ἐπιτάχθεις ἐπράξα. οὐχ^{μ)} ἔξω τὴν μανδάτι, ὡς περὶ οὐδεμία μοι δίδοται ἀγωγὴ, εἴγε εἰδὼς ἀσώτον εἶναι Τίτιον, ἐδάνεισα αὐτῷ. εἰ δὲ καὶ περαιτέρω παρήλθεν τὸ τοῦ εἰρημένου νέου μανδάτου^{ν)}, κόντρα βόνος μόρες γενομένου.

Στεφάνου. Σημειῶσαι, ὅτι τότε ὁ ἀσώτω δανείζων οὐκ ἔχει τοῦ δανεισθέντος ἀπαιτησθαι, ὅταν περὶ αὐτοῦ αὐτὸν εἰδὼς ἐδάνεισεν.

κατὰ ἐντολὴν ἀσώτου νέου] * Κατὰ τίνος δὲ φρῶν ὁ νόμος, οὐκ ἔχει τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν; κατὰ μὲν τοῦ νέου τοῦ ἀσώτου, διὰ τῆς ἐπαγομένης κατασκευῆς δέδεικται, καὶ οὐ χωρῶν ἔχει τὴν μανδάτι. οὐκ εἶπε δὲ ὁ νόμος, ἐὰν ἄρα οὐκ ἔχη καὶ κατὰ τῆς πόρνης τὴν μανδάτι, ἢ ἐγγυησάσθαι. καὶ πῶς τοῦτο νοήσομεν, ἐὰν εἴπῃ, ὅτι οὐδὲ κατ' ἐκείνης ἔχει τὴν μανδάτι; φρῶν γὰρ τὸ κα. κεφ. τοῦτου τοῦ βιβ. ἐὰν ἕτερος ἐντελλῆται μοι, ἐγγυησάσθαι ἢ ὁμολογήσαι ὑπὲρ σοῦ, τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν οὐκ ἔχω κατὰ σοῦ, εἰ μὴ ἄρα καὶ σὺ ἐντελλῶ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω. εἰ δὲ ἐνετείλαμην σοι, ἐγγυησάσθαι τινα παρόντα καὶ μὴ ἀντιλέγοντα, ἔχεις καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατ' ἐκείνου τὴν μανδάτι, ὡς κεφ. γγ'. τοῦ παρόντος βιβ. Θεμάτισον οὖν, ἢ ἐγγυησάσθαι σε τὸν νέον πρὸς τὴν πόρνην, ὡς ἀντ' αὐτοῦ καταβαλεῖν, ἢ τὴν πόρνην δῶρον ἐγγυησάσθαι πρὸς ἕτερον, ἢ μὴ δῶρον μὲν ἐγγυησάσθαι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐγγυήν καταβαλεῖν ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὸ οὕτω συμφωνηθῆναι, ἢ καὶ ἐξ ἀπορίας αὐτῆς.

ἐγγυήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ πόρνην] † Θεμάτισον ἢ ἐγγυησάσθαι σε τὸν νέον πρὸς τὴν πόρνην, ὡς ἀντ' αὐτοῦ καταβαλεῖν, ἢ τὴν πόρνην δῶρον ἐγγυησάσθαι πρὸς ἕτερον, ἢ μὴ δῶρον μὲν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐγγυήν καταβαλεῖν ὑπὲρ αὐτῆς, διὰ τὸ οὕτω συμφωνηθῆναι, ἢ ἐξ ἀπορίας αὐτῆς, ἵνα μὴ σχῆ χωρῶν ἢ ἐντολῆ κατ' αὐτῆς. τῶς δὲ ὁ καταβαλὼν τῇ πόρνῃ ἐπὶ μῖξει οὐ ῥηπειτευσεν, ὡς βιβ. κδ'. τιτ. β'. κεφ. δ'. [Sch. u. II. 180.]

nam cum omnino propter mandatum mihi datum debitum solvere debeas, quod mandato mihi dato contraxisti, absurdum est, non tantum nos consequi, quantum damus. Cur enim ait, haec omnia arbitrio iudicis ex aequo et bono definiri?

Cyrilli. Is, cui mandatum est, aliquid emere vel aliud quid facere, si quid bona fide impenderit, usuras quoque consequitur, non solum ex mora, verum etiam si suam pecuniam sub usuris collocare poterat, vel mutua pecunia sumpta usuras dedit, licet reum usuris non liberaverit.

Nota caput 30. quod ait, in mandati iudicium usuras venire etiam ante moram.

16) licet reum usuris non liberaverit] Anonymi. Nota hoc propter id, quod dig. 26. a Paulo dicitur.

Si dedero tibi pecuniam¹⁷⁾, ut creditori meo L. 12. §. 10. solveres, et non solveris, petam a te usuras, si usuras à me creditor exacturus sit.

17) si dedero tibi pecuniam] Eiusdem. Lege dig. 22. them. 7. et lib. 46. tit. 3. dig. 17. et lib. 42. tit. 2. dig. 12. circa medium.

Si sciens¹⁸⁾ mandatu adolescentis luxuriosi¹⁹⁾ L. 12. §. 11. pro meretrice fideiusseris²⁰⁾, non habes mandati actionem: similis enim es ei, qui prodigo credit²¹⁾. Idem est²²⁾, et si meretrici solvere tibi mandaverit. D. eod.

18) si sciens] Adolescens luxuriosus et meretricis amore captus mandavit mihi, ut pro meretrice fideiuberem. Ego non ignorans, qualis sit mandator, feci, quod mandatum est. Mandati actionem non habeo, sicuti nulla mihi datur actio, siquidem sciens, Titium esse prodigum, pecuniam ei crediderim. Sed et si alterius processit adolescentis mandatum, ut pecuniam meretrici crederes, non obligabitur tibi, quasi contra bonos mores mandatum sit.

Stephani. Nota, eum, qui prodigo credit, tunc pecuniam creditam petere non posse, cum sciens, eum prodigum esse, crediderit.

19) mandatu adolescentis luxuriosi] Adversus quem autem ait lex, eum non habere mandati actionem? Adversus adolescentem luxuriosum, uti exemplo allato probatur, et mandati actioni locus non est. Textu autem non dictum est, numme fortasse adversus meretricem, pro qua fideiussit, mandati actionem habeat? Et quomodo hoc accipiemus, si dictum sit, ne adversus illam quidem eum mandati actionem habere? Ait enim cap. 21. huius libri: Si alius mihi mandaverit, ut pro te fideiuberem vel promitterem, mandati actionem adversus te non habeo, nisi forte tu quoque mandaveris. Haec quidem ita se habent. Sed si tibi mandavi, ut pro aliquo praesente et non contradicente fideiuberem, tam adversus me, quam contra illum mandati habes actionem, ut cap. 53. huius libri. Pone igitur, aut te pro adolescente apud meretricem fideiussisse, ut pro eo solveres, aut te pro meretrice ex causa donationis in alium collatae fideiussisse, aut non ex causa quidem donationis, sed post fideiussionem te pro ea solvisse, quia ita convenerat, vel etiam propter eius inopiam.

20) pro meretrice fideiusseris] Pone, te aut pro adolescente apud meretricem fideiussisse, ut pro eo solveres, aut pro meretrice ex causa donationis in alium collatae fideiussisse, aut non ex causa quidem donationis, sed post fideiussionem pro ea solvisse, quoniam ita convenerat, aut propter eius inopiam, ut adversus ipsam mandatum locum non habeat. Ceterum qui meretrici ob stuprum aliquid solvit, id non repetit, ut lib. 24. tit. 2. cap. 4.

κ) Id est, Anonymi. λ) Sic Cod. Coisl. Fabr. πόρνη. Ceterum haec §. 11. L. 12. fere iisdem verbis exhibetur in Sch. r. ad Basil. LX. 6. cap. 16. Fabr. T. VII. p. 206. ita: Ἐὰν ἐν εἰδήσει κατὰ μανδάτου ἀσώτου νέου ἐγγυήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ πόρνην, οὐκ ἔχεις τὴν μανδάτι τοῦ δανειστοῦ ἀσώτου. τὸ αὐτό ἐστὶ καὶ ὅτε καταβαλεῖν ἐντελλῆται σοι τῇ πόρνῃ. μ) Cod. Coisl. οὐκ. Sed legendum οὐχ propter sequentem aspirationem. ν) Deesse nonnulla videntur, quae ex textu digestorum suppleri possunt. Fortasse haec sunt: δανείσαι πόρνην, οὐκ ἐπέχει σοι, ὡς μανδάτου κόντρα βόνος μόρες γενομένου.

* ο) Ὅτι ἡ πόρνη τῇ σέρβι κορροῦπι καὶ τῇ περὶ κλοπῆς ἐνάγεται . . . . . ἀπὸ τοῦ εἰ μετὰ τὸ δούλου δανείξωιν . . . . . οἰκεῖν τὰ δεσποτικὰ χρήματα φησὶν βιβ. ξ. tit. 5. . . . δ. θεμ. α. ὅτι δὲ οὐ ἡεπειτενεταί τὰ διδόμενα . . . . . φησὶν τὸ β. θέμα τοῦ . . . κεφ. τοῦ β. tit. . . . δ. βιβ.

τῷ δανείζοντι ἀσώτῳ] Τοῦ αὐτοῦ ρ). Ἐρώτ. τί γάρ; οὐ πᾶς νέος βοηθεῖται, καθιστῶν ἐνόχον ἑαυτὸν ὑπὲρ μὴ διαφερόντος αὐτῷ προσώπου; διὰ τί οὖν τρυφῶντα τὸν ἐντελιμένον νέον ἐθεμάτισεν; Στεφάνου. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θεμάτων οἱ νέοι δι' ἀποκαταστάσεως βοηθοῦνται ἢ δὲ ἀποκατάστασις ἕως τοῦ κέ. ἐναντιοῦ τοιτοῖς παρέχεται, καὶ τοῦτο, ἐὰν ἐξελεθόντες εἰς τὸ δικαστήριον ταύτης τῆς αἰτίας ὡσὶ' ἐπὶ δὲ τοῦ ὑποκειμένου θέματος αὐτόθι ἐδραῖαν ἔχουσιν τὴν βοηθειαν, καὶ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν οὐδὲ κατέχεται.

Ἄνων. Ἀνάγνωθι βιβ. ιε'. tit. γ'. διγ. γ'. περὶ δόλου δανεισαμένου εἰς τρυφήν ἢ ἀσχηρὰν τοῦ δεσποτοῦ δαπάνην.

Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ γὰρ δανείζων τῷ μέλλοντι δαπανᾶν οὐκ ἔχει ἀπαίτησιν' πρὸς τῷ τέλει τοῦ δ. διγ. τοῦ δ. tit. τοῦ δ. βιβ.

* Ὅτι τότε οὐκ ἔχει ἀγωγήν ὁ δανείζων ἀσώτῳ, ὅτε ἦδει, ὅτι ἄσωτος ἦν. καὶ ζητεῖ βιβ. κδ'. tit. β'. κεφ. δ. θεμ. β'.

† Ἄσωτον ἐνταῦθα θεμάτισον, ἐν ᾧ ἡ τῶν οἰκειῶν πραγμάτων διοικήσις ἀπυρόμεται, ὡς φησὶ βιβ. β. τῶν ἰστυοῦτων, tit. ιβ'. καὶ τῶν βασιλικῶν λη. tit. ι. κεφ. ι'. ἄσωτος ρ) δὲ λέγεται ὁ κατὰ μέτρον εἰδώς, μήτε καιρὸν τῆς δαπάνης, ὡς βιβ. λη. tit. ι. κεφ. α'. [Sch. x. II. 181.]

τὸ αὐτὸ ἐστὶ] Περὶ τῶν διδομένων πόρνη ἀνάγνωθι βιβ. ια'. tit. γ'. διγ. ιε'. ὅτι ὑπόκειται τῇ σέρβι κορροῦπι. καὶ βιβ. ιβ'. tit. ε. διγ. δ. ὅτι οὐκ ὑπόκειται ἡεπειτενίον. καὶ βιβ. λθ'. tit. ε. διγ. ζ'. ὅτι ἐρρωταί ἢ εἰς πόρνην γενόμενη δωρεά. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. μα'. tit. δ. διγ. κ. φησὶν γάρ, ὅτι ὁ παρὰ ἀσώτου καὶ παραχρημα μέλλοντος διδοῦναι τὴν πόρνην τὸ τίμημα ἐν εἰδήσει ἀγοράζων οὐκ οὐδουκαπιτετεύει.

L. 12. §. 12. Ἐὰν δι' ἐπιστολῆς παραθήμῃ σοι τινά, οὐκ D. XVII. 1. ἐνέχομαι τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ.

ἐὰν δι' ἐπιστολῆς παραθήμῃ σοι τινά] Πρὸς τινὰ τῶν ἐμῶν φίλων ἔγραψα τοιαυτὴν ἐπιστολήν' παρακαλῶ σε, ἔχειν ἐν παρακαταθήκῃ Σεξτίλιον Κρυσκένδον, τὸν ἐμὸν φίλον. ἐνόχος οὐ γενήσομαι τῇ μονάτῃ ἐκ τοῦ τοιοῦτου γραμματός. οὐ γὰρ μονόδοτον, ἀλλ' ἐπαίνον μάλλον τρῶπος ἐστὶ τὸ τοιοῦτον.

Κυρίλλου. Τὰ παραθετικὰ γράμματα οὐ τίκει μονόδοτον. ἡ γὰρ ψιλλὴ παραθεσις οὐδὲν ποιεῖ. εἰρηται γὰρ βιβ. κη'. tit. ε. διγ. ξδ'. ὅτι τὸ παραθεῖσθαι μοι τὸν δούλον μου ὡς ἀπελευθέρων τῷ μὴ ὄντι κληρονόμῳ, οὐ ποιεῖ αὐτὸν κληρονόμον, οὔτε τοῦτω περιποιεῖ ἐλευθερίαν. καὶ βιβ. λθ'. διγ. ια'. ὅτι, ἐὰν παραθήμῃ σοι τῷ κληρονόμῳ μου, οὐ δοκῶ καταλιμπάνειν φιδεικόμισσον. καὶ βιβ. μ. tit. ε. διγ. μ'. ὅτι, ἐὰν εἴπω πρὸς τὸν κληρονόμον μου, παρακαταθήμῃ σοι τοὺςδε τοὺς δούλους, καὶ τῆς σῆς ἐστὶ κρίσεως, ἔχειν αὐτοὺς ἀπελευθέρους, καλῶς οὐκ ἐλευθεροῖ αὐτοὺς ἄκων. καὶ βιβ. ζ'. τοῦ κωδ. tit. δ. διατ.) ιβ'. τὸ εἰπεῖν ἐν διαθήκῃ ἢ κωδικέλλοις, παραθήμῃ, οὐ ποιεῖ ἐλευθέρων.

* Γίνωσκε, ὅτι τὰ παραθετικὰ γράμματα οὐ τίκτουσιν τὴν μονάτη' οἶον, ὅταν . . . . . κᾶν τὸν δούλον μου ὡς ἀπελευθέρων παραθήμῃ σοι, οὐ ποιεῖ ἐλευθέρων αὐτόν, ὡς βιβ. λε'. tit. θ. κεφ. ξζ'. ἀνάγν. καὶ τὸ β'. θέμα τοῦ ια'. κεφ. τοῦ γ'. tit. τοῦ . . . . . τῷ κληρονόμῳ μου, οὐ δοκῶ καταλιμπάνειν τὸ ληγάτον, καὶ τὸ ιβ'. κεφ. τοῦ ιγ'. tit. τοῦ μη'. βιβ. ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν τελευτῶντα ἐν διαθήκῃ, τῆρδε σοι παραθήμῃ, οὐ δοκεῖ ἐλευθερία . . . . . αὐτῇ καταλειφθῆναι. μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ δ. θέμα τοῦ μ. κεφαλαίου τοῦ δ. tit. τοῦ μη'. βιβ. λέγον' παρακαλῶ, γλυκυστή μου ἀδελφῆ, ἐν παρακαταθήκῃ ἔχειν σε Πέτρον καὶ Παῦλον, τοὺς πραγματευτάς μου, οὓς οὐκ ἠλευθέρωσα, ἄχρισ ἂν λόγους ποιήσωσιν' ἐὰν δὲ καὶ σοὶ ἀρέσωσιν, ἐμῆρσά σοι τὴν γνώμην μου. ἐὰν ἐκείνοι ἔτοιμοι ὦσιν, δοῦναι τοὺς λόγους, κᾶν μὴ ἀρέσκῃ τῇ κληρονόμῳ, ἐκείνοι ἐλευθεροῦνται' ἐνταῦθα γὰρ διὰ τοῦτο ἐκείνοι ἐλευθεροῦνται, εἰ καὶ ἀπῆρσεκεν τῇ κληρονόμῳ, οὐ διὰ

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

21) ei, qui prodigo credit] Eiusdem. Interrogatio. Quid? nonne omni adolescenti succurritur, qui se pro persona ad eum non pertinente obligat? Quare igitur finxit, adolescentem mandantem esse luxuriosum? Stephani. Nam ceteris quidem casibus adolescentibus per in integrum restitutionem succurritur: restituito autem usque ad vicesimum quintum annum his praestatur, idque tunc, cum eius rei causa in iudicium ingressi fuerint: casu autem proposito firmum habent auxilium, et adolescens mandans ab initio non tenetur.

Anonymi. Lege lib. 15. tit. 3. dig. 3. de servo, qui in luxuriam vel turpem domini sumtum pecuniam mutuum sumsit.

Eiusdem. Nam qui credit ei, qui consumiturus est, id repetere non potest: lib. 4. Digestorum, tit. 4. dig. 4. in fine.

Quia tunc is, qui prodigo credit, non habet actionem, cum sciret, prodigum esse. Et quaere lib. 24. tit. 2. cap. 4. them. 2.

Prodigum hoc loco accipe, cui bonorum suorum administratione interdictum est, ut ait lib. 2. Institutio-nium, tit. 12. et Basilicorum lib. 38. tit. 10. cap. 10. Prodigus autem est, qui neque modum, neque tempus expensarum habet, ut lib. 38. tit. 10. cap. 1.

22) idem est] De his, quae meretrici data sunt, lege lib. 11. tit. 3. dig. 16. quod tenetur actione servi corrupti. Et lib. 12. tit. 5. dig. 4. quod repetitioni non est obnoxia: et lib. 39. tit. 5. dig. 6. quod valida sit donatio in meretricem collata. Lege et lib. 41. tit. 4. dig. 20. Ait enim, eum, qui a prodigo et pretium meretrici statim daturum emit, non usucapere.

Si per epistolam commendavero 23) tibi aliquem, mandati actione non teneor.

23) si per epistolam commendavero] Ad aliquem amicorum meorum talem scripsi epistolam: Rogo te, commendatum habeas Sextilium Crescentem, amicum meum. Ex tali epistola mandati non obligabor. Hoc enim non mandatum, sed laudandi potius modus est.

Cyrilli. Epistola commendatoria mandatum non gignit. Nuda enim commendatio nihil efficit. Dicitur enim lib. 28. tit. 5. dig. 64. ideo, quod servum meum quasi libertum ei, qui heres non est, commendavero, hunc heredem non efficit, neque servo libertatem inde comparari. Et lib. 32. dig. 11. quo dicitur, si tibi heredi meo commendavero, me non videri relinquere fideicommissum. Et lib. 40. tit. 5. const. 40. quod ait: Si heredi meo dixerō: Commendo tibi hos servos, et in tuo arbitrio sit, habere eos libertos: recte invitus eos non manumittit. Et lib. 7. Cod. tit. 4. const. 12. Verbum commendo in testamento vel codicillis liberum aliquem non efficit.

Scias, literas commendatorias mandati actionem non gignere: verbi causa, si . . . . . Etsi servum meum quasi libertum tibi commendavero, liberum eum non efficio, ut lib. 35. tit. 9. cap. 66. sed et them. 2. cap. 11. tit. 3. . . . . heredi meo, legatum relinquere non videor. Et cap. 12. tit. 13. lib. 48. Si defunctus in testamento dixerit, hanc tibi commendo, non videtur libertas . . . ei relicta. Ne tibi obstet them. 4. cap. 40. tit. 4. lib. 48. quod ait: Rogo te, suavissima soror, commendatos tibi habeas Petrum et Paulum, actores meos, quos ego, quoad rationes reddiderint, non manumisi: quodsi tibi quoque probentur, sententiam meam tibi exposui. Si parati illi sint ad reddendas rationes, licet heredi hoc displiceat, tamen illi libertatem consequuntur: hoc enim casu ideo illi liberi fiunt, licet heredi displiceant, non propter commendationis verbum, sed quia

ο) Hoc scholium propter lacunas transferre in latinam linguam non potui, ρ) Id est, Stephani, qui auctor erat scholii prima manu in Cod. Coisl. scripti, quod incipit σημειῶσαι, ϑ) Fabr. ἄσωτος. ρ) Cod. Coisl. διγ. Sed legendum διατ.

τὸ ἔθνος τῆς παρακαταθήκης, ἀλλ' ὅτι ἔτοιμοί εἰσι, δοῦναι τοὺς λόγους. καὶ πάντως πρὸς ἀρέσκειαν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τὸ πρᾶγμα κρίνεται. αἱ γὰρ πράξεις αἱ γινόμεναι, ἐὰν δοκιμάσῃ Παῦλος, πρὸς δοκιμασίαν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γίνονται. καὶ ζήτησι περὶ τούτου τὸ ζ'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ιθ'. βιβ. καὶ ἐν τῷ ζ'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ια'. βιβ. συνέδοξε, φησὶν, ἕνα τῶν κοινοῶν ὁρίσαι τὰ μέρη τῆς κοινοῦτας. δοκοῦσι λέγειν, ἐὰν ἀνηρ ἀγαθὸς δοκιμάσῃ, καὶ τὸ ος'. αὐτοῦ κεφ. φησὶ, πρὸς ἀγαθοῦ ἀνδρὸς δοκιμασίαν φέρεσθαι τὴν κρίσιν, ἐὰν τις ἑτέρως ὁρίσῃ τὴν μέντοι κρίσιν δεῖ εἶναι καλῆ πίστει προσήκουσαν, καὶ τὴν φανήν αὐτοῦ κρίσιν διορθοῦναι ὁ δικαστής. ζήτησι καὶ τὸ β'. θεμ. τοῦ κβ'. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ β'. βιβ.

† Γίνωσκε, ὡς τὰ παραθετικὰ γράμματα οὐ τίκονται τῆν μανδάτου^{s)}, ὡς βιβ. λε'. τιτ. θ'. κεφ. ξδ'. [Sch. γ. II. 181.]

Ἐὰν ἐντείλωμαί σοι δανείσαι ὑπεξουσίῳ ἐπὶ αἰτία, ἐξ ἧς οὐκ ἔστι χώρα τῷ κωλύοντι δόγματι, τυχόν^{t)} ἐνθα τῆ περι πεκουλίον ἢ τῆ περι δαπανήματος ἀγωγή ἢ τῆ κατά τοῦ πατρὸς ἀγωγή^{u)} ὁ πατὴρ ἐνέχεται, καλῶς ἐνέχομαι τῆ περι ἐντολῆς ἀγωγῆ^{v)} ὡσπερ ἐὰν ἀμφιβάλλοντός σου δανείσαι παρελθόν διεβεβαιωσάμην, μὴ δανείξῃσθαι αὐτὸν παρὰ τὸ δόγμα, καὶ εἶπον, τῷ κινδύνῳ μου δάνεισον.

ἐὰν ἐντείλωμαί σοι] Ἐντείλω μοι δανείσαι ὑπεξουσίῳ τινί. ζητοῦμεν, εἰ δανείσας, εἶτα κινῶν κατὰ σοῦ τὴν μανδάτι τῆ τοῦ Μακεδονιανέου ἐβάλλομαι παραγραφή, καὶ λέγομεν, εἰ τοιοῦτον ἦν τὸ δάνειον, ὅπερ ἔτικτε κατὰ τοῦ πατρὸς τὴν δὲ πεκούλιον, ἢ τὴν δὲ ἐν ἑμὲ βέρος, ἢ τὴν κοινὴν ἰουσοῦν, οὐδέμια μοι ἀντιτεθήσεται κινῶντι κατὰ σοῦ τὴν μανδάτι παραγραφή^{v)} θεμιτὸν γὰρ τὸ μανδάτον. εἰ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν τὸ δάνεισμα, ἀντιθήσεις τὸ Μακεδονιανέον. εἰ δὲ ἀμφεβάλλον, πότερον ὑπεραντίον τοῦ δόγματος ἐδανείζοντο οἱ ὑπεξουσίῳ ἢ μὴ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἐδάνεισα, δεδιώς τὸ Μακεδονιανέον, σὺ δὲ μέσος γενόμενος διεβεβαίωσθαι, οὐκ εἶναι παρὰ τὸ δόγμα τὸ συναλλάγμα, λέγων, ἐμῷ κινδύνῳ δανείζων καλῶς δανείσεις, οὐκ ἀντιθήσεις τῆ μανδάτι τὸ Μακεδονιανέον.

δανείσαι ὑπεξουσίῳ] Ζήτησι βιβ. ιη'. τιτ. δ'. κεφ. β'. ὡς δανειζόμενον ὑπεξουσίῳ βοηθεῖται ὁ ἐγγνητής, κἂν ὡς ἕως καὶ αὐτὸς ἐδόθη, ἵνα μὴ βοηθῆται ὡς ἐγγνητής. καὶ κεφ. αὐτοῦ ι'. θεμ. δ'. ὡς καὶ οἱ μανδάτορες καὶ οἱ ἐγγνηταὶ τοῦ ὑπεξουσίῳ βοηθοῦνται, εἰ μὴ ὀλομύχῳ προαιρεῖται παρενέβαλον.

ἐξ ἧς οὐκ ἔστι χώρα] Σημειῶσαι, ὅτι καὶ οἱ μανδάτορες τοῦ δανειζόμενου παρὰ τὸ δόγμα βοηθοῦνται.

Τοῦ ἄνω. Εἰ γὰρ χώρα σῆ τὸ Μακεδονιανέον δόγμα, καὶ οἱ μανδάτορες καὶ οἱ ἐγγνηταὶ βοηθοῦνται, εἰ μὴ δονῶντι ἄνιμο παρενέβαλον, ὡς βιβ. ιδ'. τιτ. ζ'. διγ. θ'. θεμ. γ'. ἀνάγνωθι καὶ διγ. νη. τούτου τοῦ τιτ. θεμ. β'.

† Εἰ δὲ ἐπὶ αἰτία, ἐξ ἧς χώρα τῷ Μακεδονιανέῳ ἦν, ἐντείλωμαί σοι δανείσαι, οὐκ ἐνέχομαι, τότε γίνεται ἔνοχος οὖν ὁ ἐντείλωμας, ὅτε ἐπὶ τούτῳ ἐδόθη, ἵνα μὴ βοηθῆται^{v)} ὡς ἐγγνητής, ὡς βιβ. ιη'. τιτ. δ'. κεφ. θ'. [Sch. z. II. 181.]

τῆ περι πεκουλίον] * Πεκούλιόν ἐστίν, ὅπερ οὐκ ἀγνωστὸς τοῦ δεσπότου ἔχει ὁ δούλος, ὡς βιβ. ιη'. τιτ. ε'. κεφ. δ'. ἀλλ' ὅπερ ἀφορίσας αὐτῷ κατὰ γνώμην αὐτοῦ σῆ, καὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ κεφ. οὐ μόνον τὸ συγχωρηθὲν παρὰ τοῦ δεσπότου πεκούλιόν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπικτηθὲν, εἴπερ ἤμελλε γνώσκων ὁ δεσπότης ἀνασχέσθαι, εἶναι αὐτὸ ἐν πεκούλιῳ. καὶ τὸ τελευτ. θεμ. τοῦ δ'. κεφαλαίου αὐτοῦ πεκούλιον τοῦ δούλου ἐστίν οὐ μόνον, ὅπερ τῶν λογισμῶν τοῦ δεσπότου κεχώριται, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου δούλου. καὶ κεφ. ε'. θεμ. β'. πεκούλιόν ἐστίν ὡς μικρὸν κτήμα.

τῆ περι δαπανήματος ἀγωγή] Ἰνίκα τὸ λη'. κεφ. φησὶν ὁ δούλος εἰς τὸ τοῦ δεσπότου δαπανήσας, ὡς τιτ. ζ'. τοῦ ιη'. βιβ. κεφ. α'. καὶ τοῦ γ'. τιτ. αὐτοῦ κεφ. α'. περὶ τοῦ ὑπεξουσίῳ ἀπλῶς λέγον^{v)} ἐὰν μὴ κελύσει τοῦ ἔχοντος αὐτὸν ὑπεξουσίῳ συναλλάξας δαπάνησιν εἰς τὰ αὐτοῦ παρα-

parati sunt ad rationes reddendas. Et omnino boni viri arbitrato res diiudicatur. Nam venditiones hoc modo, si arbitratus fuerit Paulus, initae boni viri arbitrato contrahuntur. Et quaere de eo cap. 7. tit. 1. lib. 19. Et cap. 6. tit. 1. lib. 11. dicitur: Placuit, ut unus sociorum partes societatis definiret. Dicere videntur, si vir bonus arbitratus fuerit. Et cap. 76. eiusdem tit. ait: ad arbitrium boni viri redigi, si quis aliter definierit: arbitrium tamen eius bonae fidei convenire debet, et primum eius arbitrium iudex corrigit. Quaere et them. 2. cap. 22. tit. 3. lib. 2.

Scias, literas commendatorias mandati actionem non gignere, ut lib. 35. tit. 9. cap. 64.

Si mandavero tibi²⁴⁾, ut filiofamilias pecuniam L. 12. §. 13. crederes²⁵⁾ in causam, ex qua locus non est²⁶⁾ D. XVII. 1. Senatusconsulto id vetanti, verbi causa, ex qua de peculio²⁷⁾ vel de in rem verso²⁸⁾ vel quod iussu²⁹⁾ pater teneretur, mandati recte mecum agitur: quemadmodum si, cum dubitares³⁰⁾, pecuniam credere, interveniens affirmaverim, non credi ei contra Senatusconsultum, et dixerim, periculo meo crede.

24) si mandavero tibi] Mandasti mihi, ut filiofamilias pecuniam crederem. Quaeimus, num, si pecuniam crediderim, adversus te postea mandati agens exceptione SCti Macedoniani submovear. Et dicimus, si tale creditum fuit, quod contra patrem de peculio, vel de in rem verso, vel quod iussu actionem gigneret, nulla mihi tecum mandati agentis obstat exceptio: nam mandatum licitum est. Sed si creditum eiusmodi non fuit, SCtum Macedonianum obiciet. Quodsi dubitavi, utrum contra Senatusconsultum filiofamilias pecuniam mutuum sumerent, an non, ideoque non credidisset, metu Senatusconsulti, tu vero interveniens affirmasti, contractum non esse contra Senatusconsultum, dicens, meo periculo credens recte credes, mandati actionem Senatusconsulto Macedoniano non excludes.

25) ut filiofamilias pecuniam crederes] Quaere lib. 18. tit. 4. cap. 2. quod filiofamilias pecuniam mutuum sumente, fideiussori succurritur, licet quasi reus datus sit, ne tanquam fideiussor adiuvetur. Et cap. 10. eiusdem tit. them. 4. quod et mandatores et fideiussores filiofamilias adjuvantur, nisi toto animi proposito intercesserunt.

26) ex qua locus non est] Nota, mandatoribus quoque eius, cui contra Senatusconsultum creditur, succurri.

Anonymi. Nam si SCto Macedoniano locus est, etiam mandatoribus et fideiussoribus succurritur, nisi donandi animo intercesserunt, ut lib. 14. tit. 6. dig. 9. them. 3. Lege et dig. 58. huius tituli them. 2.

Nam si in causam, ex qua SCto Macedoniano locus est, credere mandavi, non teneor: tunc igitur mandator obligatur, cum ideo datus fuerit, ne tanquam fideiussor adiuveretur, ut lib. 18. tit. 4. cap. 9.

27) de peculio] Peculium est, quod non ignorante domino servus habet, ut lib. 18. tit. 5. cap. 4. sed quod dominus illi assignavit, quodque servus voluntate domini possidet. Et finem eiusdem cap. Non solum, quod a domino concessum est, peculium est, sed et quod acquisitum est, si dominus eo cognito id in peculio esse passurus erat. Et them. ult. capitis 4. Peculium servi est non solum, quod a rationibus domini, sed etiam quod a rationibus servi ordinarii separatum est. Et cap. 5. them. 2. Peculium est quasi pusillum patrimonium.

28) de in rem verso] Cum cap. 38. ait: Servus, qui in rem domini impensas fecit, ut tit. 7. lib. 18. cap. 1. et tit. 3. eiusdem lib. cap. 1. quod de eo, qui in potestate est, simpliciter loquitur: si non iussu eius, in cuius potestate est, contraxerit et in rem eius impenderit. Scias

s) Hactenus idem scholium secunda manu scriptum et in Cod. Coisl. extat. t) τυχόν Fabr. Deest in Cod. Coisl. u) ἢ τῆ κατά τοῦ πατρὸς ἀγωγή habet Cod. Coisl. Deest apud Fabr. v) Sic reposui pro βοηθῆ, quod habet Fabr. Basil. T. II.

γματα. γίνωσκε δέ, ὡς ἡ περὶ πεκουλίου κινεῖται, ὅταν ἐλευθέρων ἔχων ὁ ὑπεξούσιος διοικήσῃ τοῦ πεκουλίου συναλλάξῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἔχοντος αὐτὸν ὑπεξούσιον. ζήτει καὶ βιβ. δ. τῶν ἰστικουτῶν τι. ζ. καὶ μάθης περὶ τῶν ἀγωγῶν τῶν κινουμένων κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότου χάριν τῶν ὑπεξουσιῶν αὐτῶν.

τῇ κατὰ τοῦ πατρὸς ἀγωγῇ] Περὶ ταύτης φησὶν ὁ γ. τι. τοῦ ιη. βιβ. ὅταν οἱ ὑπεξούσιοι κελύσει τῶν ἔχοντων αὐτοὺς ὑπεξούσιους ἔνοχοι γέωνται· τότε γὰρ αὐτοὶ οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπεξούσιους εἰς ὁλόκληρον ἐνέχονται, ὡς κεφ. αὐτοῦ α.

ἀμφιβάλλοντός σου] Μέννησο τῆς ἐν τῷ β. διγ. παραγοραῆς, καὶ μὴ εἰπῆς, ὅτι διὰ τοῦτο, κἂν ἀμφιβάλλοντί σοι δανείσῃ τῷ ὑπεξουσίῳ ἐνετείλωμαι, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐνετείλωμαι, ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγον, κινδύνῳ ἐμῷ δάνεισον. ἐνταῦθα γὰρ οὐ διὰ τὸ εἰπεῖν, κινδύνῳ ἐμῷ, κατέχομαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρτον ὑπόκειται πρόσωπον, τὸ τοῦ ὑπεξουσίου, τὸ μὲλλον δανείσασθαι. ἤρτον γὰρ μὴ ὑποκειμένου προσώπου, κἂν ἀμφιβάλλοντί σοι εἶπω, δάνεισον, οἷω θέλεις, κινδύνῳ ἐμῷ, οὐ κατέχομαι, ὡς ὁ Κέλσος περὶ τὸ τέλος τοῦ μη. διγ. φησὶν.

L. 12. §. 14. Ἐάν^{w)} μετὰ τὸ δανείσαι σε ἐντείλωμαι σοι δανείσαι, οὐκ ἐνέχομαι· εἰ δὲ εἶπω, τῷ κινδύνῳ μου δὸς προθεσίμην τῷ χρεώστῃ, ὅλον τὸν κίνδυνον ὑπέχω τοῦ δανείσματος.

ἔάν μετὰ τὸ δανείσαι σε] Δεῖ τὸ μανδάτιον προηχεῖσθαι τοῦ συναλλάγματος, οὐ μὴν ἐπεσθαι. διὸ ἐάν δανείσῃ σοι Πρῶμος ἐντείλωμαι, ὅτι δάνεισον Πρῶμο, οὐκ ἐναχθῆσομαι τῇ μανδᾷ. ἔστιν δὲ, ὅτε καὶ μετὰ τὸ συναλλάγμα γεγόμενον τὸ μανδάτιον τίπτε τὴν μανδᾷ, οἷον ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος. ἐχρεώσεται μοι Πρῶμος· περιτρυχῶν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀγορᾶν ἐπεκεῖμην^{x)}.

Ἐἰ δὲ προέθου μὲν δανείσαι, οὐπω δὲ ἐδάνεισας, ἐντείλωμαι δὲ δανείσαι, ἔνοχος ἔσομαι· τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς νεγοτύουρου γεστόρου ἐφῆς, ὡς βιβ. ιζ. τι. α. κεφ. γ. θεμ. τέλειν.

οὐκ ἐνέχομαι] * Ὅτι, εἰ μὴ προηγείται τοῦ συναλλάγματος ἤτοι τοῦ δανείου τὸ μανδάτιον, ἀχρηστὸν ἐστίν.

L. 12. §. 15. Ἐάν ὁ γενόμενος ἐπίτροπος ἐντείληται καταδέξασθαι ἢ δοκιμάσαι τὰ δανεισθέντα παρ' αὐτοῦ, ἐνέχεται τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ ἢ τῷ ἀνήβῳ, ἢ τῷ κορυάτῳ.

ἐπίτροπος ἐντείληται] † Καλῶς τὸ ἐντείληται. εἰ γὰρ μὴ ἡμφίβαλλεν^{y)} ὁ κορυάτῳ καὶ καταδέξαστο τὰ γραμματεῖα, αὐτὸς ἐγκινδυνεύει, ὡς τῷ μδ. κεφ. τοῦ ζ. τι. τοῦ λζ. βιβ. καὶ ἐάν ἀποδέξῃται τὰ γραμματεῖα, ὡς ιθ. κεφ. τοῦ γ. τι. τοῦ λη. βιβ. φησὶν· εἰ μὲντοι ἡμφίβαλλεν, οὐ κινδυνεύει, ὡς κεφ. λδ. τοῦ ζ. τι. τοῦ λζ. βιβ. [Sch. a. II. 181.]

L. 12. §. 16. Ἐάν ἐντείλωμένος σοι χρέος ἀπαιτῆσαι κωλύσω σε, λύεται ἢ ἐντολή. εἰ δὲ δέξομαι τὸ παρὰ σοῦ ἀπαιτηθέν, ἐλευθεροῦται ὁ χρεώστης.

L. 12. §. 17. Ἐάν ἐντείλωμαι σοι, μετὰ θάνατόν μου ποιῆσαι μοι μνημεῖον, ἔχεις^{z)} κατ' ἐμοῦ ἐπὶ τῷ λαβεῖν χρήματα, καὶ μάλιστα, ἐάν τι ἠντρέπισας εἰς τὸ ἔργον. κινεῖς δὲ κατὰ τοῦ κληρονόμου οἰκοθῆν δαπανήσας, εἰ μὴ ἐκ τῶν σῶν ἐνετείλωμαι σοι δαπανῆσαι ἢ δέδωκά σοι ἐμὰ χρήματα. ἔχει δὲ καὶ ὁ κληρονόμος μου τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇν.

L. 13. ιγ'. Γαί. Τὸ αὐτὸ ἐστίν, ἐάν ἐντείλωμαι σοι μετὰ θάνατόν μου ἀρὸν ἀγοράσαι τοῖς κληρονόμοις μου.

L. 14. πρ. ιδ'. Οὐλπ. Ἐάν ὁ κληρονόμος τοῦ ἐγγητοῦ κατα- D. eod. βάλῃ, ἔχει τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν· καὶ ὁ παρ' αὐ- Deest §. 1.

autem, de peculio agi, cum is, qui in potestate est, liberam peculii administrationem habens contra voluntatem eius, qui eum in potestate habet, contraxerit. Quare et lib. 4. Institutionum tit. 7. et discas, quae nam actiones adversus patrem vel dominum eorum gratia, quos in potestate habent, moveantur.

29) quod iussu] De hac actione sermo est tit. 3. lib. 18. cum ii, qui in potestate sunt, iussu eorum, qui eos habent in potestate, obligantur: nam tunc ipsi, qui in potestate eos habent, in solidum obligantur, ut cap. 1.

30) cum dubitares] Memineris adnotationis dig. 2. positae, nec dicas, ideo me teneri, licet dubitanti tibi credere filiofamilias mandaverim, quia non solum mandavi, verum etiam addidi, periculo meo crede. Nam hoc loco non propter verba *periculo meo* teneor, sed quia certa persona subiecta est, filiofamilias scilicet, cui credendum sit. Nam si certa persona subiecta non sit, licet tibi dubitanti dixero, crede, cui velis, meo periculo, non teneor, ut Celsus circa finem dig. 48. ait.

Si post creditam a te pecuniam³¹⁾ mandavero tibi, ut crederes, non teneor³²⁾: sin autem mandavero, ut periculo meo spatium dares debitori, totum crediti periculum sustineo.

31) si post creditam a te pecuniam] Mandatum antecedere debet contractum, non eum sequi. Quare si tibi, postquam Primo pecuniam credidisti, mandavero, ut Primo crederes, mandati mecum non agitur. Interdum autem etiam mandatum post contractum datum mandati actionem gignit, veluti hoc casu. Debat mihi Primus: in foro institi ei.

Sed si tibi proposueras, pecuniam credere, nondum autem credideras, et ego mandavero, ut crederes, teneor: nam hoc et in negotiorum gestorum actione invenies, ut lib. 17. tit. 1. cap. 3. them. ult.

32) non teneor] Quia, si mandatum contractum, id est, mutuum non antecessit, inutile est.

Si tutor factus mandet³³⁾, suscipi vel probari nomina, quae fecerat, mandati tenetur vel pupillo, vel curatori.

33) tutor factus mandet] Recte ait, *mandet*. Si enim curator non dubitaverit, et nomina susceperit, ipse periculum sustinet, ut cap. 44. tit. 7. lib. 37. et si probaverit nomina, ut ait cap. 19. tit. 3. lib. 38. si tamen dubitaverit, periculum non sustinet, ut cap. 35. tit. 7. lib. 37.

Si, cum tibi mandassem pecuniam exigendam, prohibuero, mandatum solvitur. Si vero pecuniam a te exactam recepero, debitor liberatur.

Si mandavero tibi, ut post mortem meam monumentum mihi faceres, mandati mecum ages, ut pecunia tibi detur, maxime si quid ad opus paraveris. Agis autem adversus heredem, si tua pecunia sumtum fecisti, nisi, ut tua pecunia faceres, mandavero, aut meam tibi dedi pecuniam. Heres quoque meus mandati actionem habet.

XIII. Gaius. Idem est, si mandavi tibi, ut post mortem meam heredibus meis fundum emeris.

XIV. Ulpian. Si heres fideiussoris¹⁾ solverit, habet mandati actionem: et si is, qui ab eo heredita-

w) In Cod. Coisl. unum folium deest, quo continebantur hui. tit. usque ad verba τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν. Quae ergo loci huius tituli inde ab hoc capite usque ad cap. 22. th. 6. nunc exhibentur, exceptis nonnullis scholiis, sunt ex editione Fabrotii. x) Hoc scholium mutilum esse videtur. y) Malim hic et postea ἀμφίβαλλεν. z) Scil. τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν.

loci huius tituli inde ab hoc capite usque ad cap. 22. th. 6. nunc exhibentur, exceptis nonnullis scholiis, sunt ex editione Fabrotii. x) Hoc scholium mutilum esse videtur. y) Malim hic et postea ἀμφίβαλλεν. z) Scil. τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν.

τοῦ τὴν κληρονομίαν ἀγορεύσας ἐὰν καταβάλλῃ, ἔχει τὴν ἐπὶ τῷ ἀγορασθέντι ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐκχωρηθῆναι τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν.

ὁ κληρονόμος τοῦ ἐγγυητοῦ] † Ζῆτει κεφ. ιβ. θεμ. προπαραιτέον, καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ. τότε γὰρ ὁ κληρονόμος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐνταλθέντος πληρώσας τὴν ἐντολήν, οὐκ ἔχει τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, ὅταν οὐκ ἐφθάσεν ὁ ἐνταλθεὶς προκαταρξασθαι. ὡς δὲ, ἐπεὶ ἡ ἐντολή ἐπὶ τῇ ἐγγυῇ ἐγένετο, ἡ δὲ ἐγγυὴ ἐπληρώθη, καλῶς ὁ κληρονόμος αὐτοῦ καταβαλὼν κινεῖ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, ἐπὶ τῷ ἀναλαβεῖν τὰ καταβληθέντα. [Sch. b. II. 181.]

τὴν κληρονομίαν ἀγορεύσας] † Ὁ γὰρ ἀγοραστής τῆς κληρονομίας τάξιν ἐπέχει κληρονόμου, ὡς βιβ. ιθ'. tit. δ'. κεφ. β'. θεμ. ιθ'. [Sch. c. II. 181.]

ἐὰν καταβάλλῃ] † Κἂν γὰρ ἐδέχετο τὴν ἀγωγὴν ἐκουσίως ὁ ἀγοραστής· εἶχε γὰρ τοῦτον ἐξουσίαν ὅσον πρὸς τοὺς ἐνάγοντας· ὅμως ὅσον πρὸς τὸν πρῶτον ὑπόκειται ἀγωγὴ, κἂν αὐτὸς ὁ πρῶτος ἐστὶν ἐνοχος κατὰ τὸ ἀσώματον τῆς κληρονομίας, ὡς βιβ. ιθ'. tit. δ'. κεφ. β'. [Sch. d. II. 181.]

ιέ. Ἐὰν ἀγνωστὸν κωλυθῆναι πράξεως τὸ ἐνταλθέν, ἔχεις τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν.

ις. Ἐὰν ἐπὶ λυσιτελείᾳ μου ἐντελλωμαι σοι ποιῆσαι τι ἐν τοῖς σοῖς τυχόν κτίσμασιν, ἢ σφαιριστήριον, ἢ τι ἕτερον πρὸς ἐγχείαν μου, ἔχεις κατ' ἐμοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν περὶ τῆς δαπάνης, ὑπεξαίρουτος^a), εἰς ὅσον ὁ οἰκὸς σου γέγονε τιμιώτερος.

ιζ. Παῦλ. Ἐὰν ἐντελλωμαι σοι χρέος ἀπαιτῆσαι, καὶ πρὶν ἢ ἀπαιτῆσαι, κινήσω κατὰ σοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, καὶ πρὸ ψήφου ἀπαιτήσας, καταδικάζῃ.

κινήσω κατὰ σοῦ] † Ἢ ὡς μὴ ἀπαιτήσας, ἢ ὡς νομιζόμενον ἀπαιτῆσαι· σώζει γὰρ ὁ νόμος ἐφ' ἑκατέρου θεματισμοῦ· καὶ γὰρ καὶ ἐὰν ἐντελλωμαι τινι διοικῆσαι, ἐνέχεται τῇ μανδάτου, καὶ μὴ χειρίσας· ἴσως γὰρ ἡμέλεισε δεξάμενος τὸ μανδάτον, ὡς κεφ. ε'. θεμ. β'. [Sch. e. II. 182.]

ιη. Οὐλπ. Ἐὰν ἀνάσχωμαι σου ἐντελλομένον δανεισθῆναι μοι, ἐντέλλεσθαι σοι δοκῶ.

ιθ'. Εἰ καὶ ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀρμόζει ἡ περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴ, ὅμως ἐὰν κατὰ ἐντολήν τοῦ δούλου μου ἀγορεύσας αὐτόν, οὐκ ἔχεις κατ' ἐμοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν εἰς τὸ ἀναλαβεῖν με αὐτόν.

ἐξ ἑκατέρου μέρους] † Δυνάμει ἀρμόζει διὰ τὸ ἀδῆλον εἶναι, ὅποια μέλλει τεχθῆναι ἀγωγὴ, εἴτε κοινηρῶς, εἴτε διρέκτα. [Sch. f. II. 182.]

κατὰ ἐντολήν τοῦ δούλου μου] † Ζῆτει κεφ. τοῦ παρόντος βιβλίου ιθ'. [Sch. g. II. 182.]

κ'. Παῦλ. Ὁ ἐνταλθεὶς οὔτε παρακρατεῖν ὀφείλει, οὔτε ζημιουῖσθαι μὴ ἀπαιτήσας^b).

Ὁ χωρὶς ἐντολῆς ἐγγυησάμενος ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος τὴν περὶ διοικήσεως πραγμάτων ἀγωγὴν ἔχει.

παρακρατεῖν] † Τουτέστιν, οὔτε τόπον κερδαίνειν, οὔτε κινδυνεύειν ἐπὶ τῷ γραμματεῖ. [Sch. h. II. 182.]

μὴ ἀπαιτήσας] † Τὸν μὴ δυνάμενον δηλαδὴ ὁ γὰρ μὴ ἀπαιτήσας τὸν δυνάμενον δόλον ποιεῖ, ὡς κεφ. μδ'. τούτου τοῦ βιβλίου. οὕτως ἐρμηνεύσον καὶ μὴ ἀδιαστικῶς τὸ παρὸν κεφ. [Sch. i. II. 182.]

κα'. Ἐὰν ἕτερος ἐντελλῆται μοι ἐγγυησασθαι ἢ ὁμολογήσαι ὑπὲρ σοῦ, τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν οὐκ

tem emit²), solverit³), adversus eum actionem ex emto habet, ut cedat actione mandati.

1) heres fideiussoris] Quaere cap. 12. them. antepenultimum, quod tibi ne repugnare videatur. Tunc enim heres, qui post mortem mandatarii mandatum implevit, mandati actionem non habet, cum mandatarius negotium non inchoaverit. Hoc loco autem, quia fideiussio mandata erat, eaque revera praestita fuerat, merito heres eius, si solverit, mandati agit, eius, quod solvit, recuperandi gratia.

2) qui ab eo hereditatem emit] Emtor enim hereditatis vicem heredis obtinet, ut lib. 19. tit. 4. cap. 2. them. 19.

3) solverit] Licet enim sponte emtor actionem exceperit: poterat enim non excipere, quantum ad actores attinet: tamen, quantum ad venditorem, actioni subicitur, tametsi venditor ipse obligatus sit, propter ius incorporale hereditatis, ut lib. 19. tit. 4. cap. 2.

XV. Si ignorans, te prohibitum, mandatum per- L. 15.
feceris, habes mandati actionem. D. XVII. 1.

XVI. Si ad utilitatem meam mandavero tibi, ut L. 16.
in tuis puta aedificiis aliquid faceres, aut sphaeristerium, aut aliud quippiam valetudini meae aptum, mandati adversus me actionem habes, impendiorum nomine, deducto, quanto tuum aedificium pretiosius factum esset. D. eod.

XVII. Paul. Si mandavero tibi, ut debitum exi- L. 17.
geres, et antequam exigeres, mandati tecum egero¹), tuque ante rem iudicatam exegeris, condemnandus es. D. eod.

1) tecum egero] Vel quod non exegeris, vel quod te exegisse putarem: utroque enim modo lex accipi potest: nam et si cui mandavero, ut negotia administraret, mandati tenetur, etsi non gesserit: fortasse enim neglexit post susceptum mandatum, ut cap. 6. them. 2.

XVIII. Ulpian. Si patiar a te mandari, ut mihi L. 18.
credatur, mandare tibi videor. D. eod.

XIX. Licet ex utraque parte¹) competat man- L. 19.
dati actio, tamen si mandatu servi mei²) eum emeris, non habes adversus me mandati actionem, ut servum recipiam. D. eod.

1) ex utraque parte] Vi ipsa actio competit, quod incertum sit, quaenam actio nascitura sit, contraria an directa.

2) mandatu servi mei] Quaere cap. 54. huius libri.

XX. Paul. Mandatarius neque retinere¹) ali- L. 20. pr.
quid debet, neque damnum pati, si non exegit²). D. eod.

Qui citra mandatum pro absente fideiussit, ne- L. 20. §. 1.
gotiorum gestorum actionem habet. D. eod.

1) retinere] Hoc est, neque usuras lucrari, neque nominis periculum sustinere.

2) si non exegit] Ab eo scilicet, a quo exigi non potuit: nam qui non exegit ab eo, a quo potuit, dolo facit, ut cap. 44. huius libri. Sic interpreteris hoc caput, nec sine distinctione capias.

XXI. Si alius mihi mandaverit, ut pro te¹) fide- L. 21.
iuberem aut sponderem, mandati actionem adversus D. eod.

a) Sic scribendum pro ὑπεξαίρουτος, quod habet Fabr. Pertinet ad ζμοῦ. b) Graecos iure reprehendit Iensius Notit. Basil. p. XLVIII. quod verba textus Digestorum, si exigere feneratam pecuniam non potuit, transtulerint μὴ ἀπαιτήσας, cum potius transferendum fuisset μὴ δυνάμενος ἀπαιτεῖν.

ἔγω κατὰ σοῦ, εἰ μὴ ἄρα καὶ σὺ ἐντείλω· τότε γὰρ ἀμφοτέροι ἐνέχεσθε· ὥσπερ εἰ καὶ δύο ἐντείλωνται μοι, δανεῖσαι σοι, ἑκάτερος ἐνέχεται.

ὑπὲρ σοῦ] † Τουτέστιν ἀγροῦντος καὶ κολύοντος, ὡς κεφ. νγ'. [Sch. k. II. 182.]

ἀμφοτέροι ἐνέχεσθε] † Εἰς ὀλόκληρον δηλαδὴ, ὡς βιβ. ιη. τελ. . . καὶ τούτου τοῦ βιβλίου κεφ. ν. ἐπὶ τῆς νεγοτιόλογου. [Sch. l. II. 182.]

ἑκάτερος ἐνέχεται] † Εἰ δὲ κατὰ δύο ἅμα κινήσω καὶ καταδικασθῶσιν, ἀπὸ μέρους ἐνάγονται, ὡς κεφ. μη. θεμ. β. τοῦ παρόντος βιβλίου λέγει καὶ ἐνάγεσθαι τοὺς ἐντείλαμένους. [Sch. m. II. 182.]

L. 22. pr. κβ'. Παῦλ. Ἐὰν ἐντείλωμί σοι ὑπὸ ἡμέραν ἐγγήσασθαι, καὶ χωρὶς αἰρέσεως ἐγγυήσῃ καὶ καταβάλλῃς, οὐκ ἔχεις πρὸ τῆς ἡμέρας κατ' ἑμοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν.

L. 22. §. 1. Ὡσπερ εἰ καὶ ὑπὸ ἡμέραν ἐγγυήσῃ καὶ πρὸ τῆς D. eod. ἡμέρας καταβάλλῃς, ἑμοῦ χρεωστοῦντος ὑπὸ ἡμέραν.

πρὸ τῆς ἡμέρας καταβάλλῃς] † Ἄρα δὲ τὸ ὑπὸ ἡμέραν χρέος κατὰ πλάνην καταβαλὼν τις ἀναλαμβάνει διὰ τοῦ ἰνδεβίτου κωνδικαίου; οὐδαμῶς. φησὶ γὰρ τὸ μὲν νά. κεφ. τούτου τοῦ τι. εἰ κατὰ ἀγροῖαν πρὸ τῆς προθεσμίας καταβάλλῃ ὁ ἐγγυήτης, οὔτε ἀναλαμβάνει, οὔτε τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν ἔχει κατὰ τοῦ ἐντείλαμένου πρὸ τῆς ἡμέρας. ζῆτει καὶ τὸ ις. κεφ. τοῦ ζ. τι. τοῦ κδ. βιβ. [Sch. n. II. 182.]

L. 22. §. 2. Ἐὰν ὁ χρεώστης κινδύνῳ αὐτοῦ μεταθήσῃ μοι D. eod. τὸν ἴδιον χρεώστην, ἢ κατὰ παράκλησιν τοῦ ἐγγυητοῦ ἐναγάγῃ ὑπευθύνῳ, ἔχω κατ' αὐτῶν τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, εἰς ὃ μὴ δυνήθῃ λαβεῖν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἴδιον πρᾶγμα πράττω, χρέος ἴδιον ἀπαιτῶν.

κινδύνῳ αὐτοῦ] † Καλῶς τὸ κινδύνῳ αὐτοῦ· εἰ μὴ γὰρ τούτο ἦν, ἤλευθεροῦτο διὰ τῆς κατὰ νομοθεσίαν δηλαδὴ δελεγατίου ὁ χρεώστης μου, καὶ οὐδὲ ὑπέκειτο τῇ μανδύτου. γινὼ δὲ τούτου προτεθέντος ἐδόθη ἡ μανδύτου· φησὶ γὰρ ὁ Θεόφιλος ἐν τῷ κδ. τι. τῆς γ. τῶν ἰσχυρῶν. ὡς εἰν παρὰ σοῦ ὀφειλόμενον ἐπερωτήσω Τίτιον, παρετεθέντος καινοῦ προσώπου καινὴ τίκεται ἢ ἐνοχί, καὶ ἀναίρεται ἢ προτέρα εἰς τὴν ὑστέραν μετατεθεῖσα. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον οὕτω ταῦτα ἔχει, ὅτι, εἰ καὶ συμβῆ, τὴν ἐπερωτήσιν ἀχρηστον εἶναι, ἀναίρεται μὲν ἢ προτέρα, ἢ δὲ δευτέρα ὑπευθύνον οὐ ποιεῖ τὸν ἐπερωτηθέντα κατὰ τὸν νόμον· ὅσον εἰν ὅπερ ἐχρεώσται μοι Τίτιος, ἐπερωτήσω πομπύλλον ὅσον τούτοις ἀκροαταί. οὐκέτι τὸ αὐτὸ ἐστίν, εἰν οἰκίτην τις ἐπερωτήσῃ τὸ ἕτερον χρέος. καὶ γὰρ τῆς αὐτῆς ἢ προτέρα ἐνοχί μὲν ἐπὶ σχήματος, ὡς ἀνεὶ μηδεμίαν γενομένης ἐπερωτήσεως μετὰ ταῦτα. [Sch. o. II. 182.]

μεταθήσῃ] † Τουτέστιν, ἀντ' αὐτοῦ δώσει μοι τὸν ἴδιον χρεώστην εἰς τὸ πληρῶσαι με τὸ χρέος. [Sch. p. II. 183.]

L. 22. §. 3. Ἐὰν, τῶν δανειστῶν μου πωλούντων τὰ ἐνέγγυά D. eod. μου, ὑποβάλλω τινάς, ἀγοράσαι μοι αὐτά, ἔχω τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν παρὰ τὸ ἀκριβές· ἀνισχύρως γὰρ τὸ ἴδιον ἀγοράζει τις.

L. 22. §. 4. Ἐὰν ἐνὶ τῶν κληρονομῶν ἐντείλωμαι, ἀγοράσαι D. eod. μοι πρᾶγμα κληρονομιαῖον, καὶ ἐπὶ τῷ ἀρμόζοντι αὐτῷ μέρει ἔχω κατ' αὐτοῦ εἰς τὸ διαφέρειν τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν, καὶ αὐτός κατ' ἑμοῦ, εἰς ὅσον ἡδύνατο ἕτερος πωλῆσαι.

L. 22. §. 5. Ὅς) δημευθεὶς ἐντελλόμενός τινι, ἀγοράσαι τὰ D. eod. αὐτοῦ παρὰ τοῦ δημοσίου, ἔχει κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν^{d)}· τὰ γὰρ ἐπικτώμενα τῷ δημευθέντι οὐ λαμβάνει ὁ δημοσίος.

te non habeo, nisi forte tu quoque mandaveris: tunc enim uterque vestrum obligatus erit²⁾: sicuti et si duo mihi mandaverint, ut tibi crederem, uterque obligatur³⁾.

1) pro te] Hoc est, ignorante et prohibente, ut cap. 53.

2) uterque vestrum obligatus erit] In solidum scilicet, ut lib. 18. . . et huius libri cap. 50. in negotiorum gestorum actione.

3) uterque obligatur] Sed si cum utroque simul egero, et condemnati fuerint, pro parte conveniuntur, ut cap. 48. them. 2. huius libri ait, etiam plures mandatores conveniri.

XXII. Paul. Si mandavero tibi, ut in diem pro me fideiuberes, tuque pure fideiusseris et solveris, ante diem adversus me mandati actionem non habes.

Quemadmodum et si in diem fideiusseris et ante diem solveris¹⁾, cum in diem deberem.

1) ante diem solveris] Num autem is, qui id, quod in diem debetur, ex errore solvit, id conditione indebiti repetit? Minime. Ait enim cap. 51. huius tituli: Si fideiussor per ignorantiam ante diem solverit, nec repetit, nec mandati actionem habet adversus mandatorum ante diem. Quaere et cap. 16. tit. 6. lib. 24.

Si debitor suo periculo²⁾ debitorem suum mihi delegaverit³⁾, aut rogatu fideiussoris cum reo experiar, adversus eos habeo mandati actionem in id, quod minus consequi potero: quamvis meum negotium geram, cum debitum meum persequor.

2) suo periculo] Recte, *periculo suo*: alioquin debitor meus liberaretur delegatione novatione secuta, nec mandati teneretur. Iam vero, cum id adiectum sit, mandati actio data est: ait enim Theophilus tit. 29. lib. 3. Institutionum: Si id, quod mihi a te debetur, a Titio stipuler, interventu novae personae nova nascitur obligatio, et prior tollitur in posteriorem translata. Et adeo haec vera sunt, ut, quamvis contingat, ut stipulatio inutilis sit, tamen prior obligatio tollatur, secunda autem promissorem iure non obliget: veluti si id, quod Titius mihi debebat, ego a pupillo sine tutoris auctoritate stipulatus fuero. Non idem iuris est, si a servo quis id, quod alter debet, stipulatus fuerit. Tunc enim prior obligatio in suo statu manet, proinde ac si nulla stipulatio postea interposita esset.

3) delegaverit] Hoc est, debitorem suum vice sua dederit, qui debitum mihi solveret.

Si, cum creditores mei res a me oppignoratas distraherent, quosdam supposuerim, qui mihi emerent, habeo mandati actionem contra meram rationem iuris: inutiliter enim rem suam quis emit.

Si uni ex heredibus mandavero, ut rem hereditariam mihi emeret, etiam pro qua parte heres sit, habeo adversus eum in id, quod interest, mandati actionem, et ille adversus me, ut praestem ei pretium, quanti alii vendere poterat.

Is, cuius bona publicata sunt⁴⁾, si alicui mandaverit, ut ea a fisco emat, habet adversus eum mandati actionem: nam bona postea quaesita fisco non auferuntur.

c) Hoc legitur in Syn. p. 540. d) Hic finitur folium, quod desideratur in Cod. Coisl. Quae sequuntur, cum scholiis rursus habet Cod. Coisl.